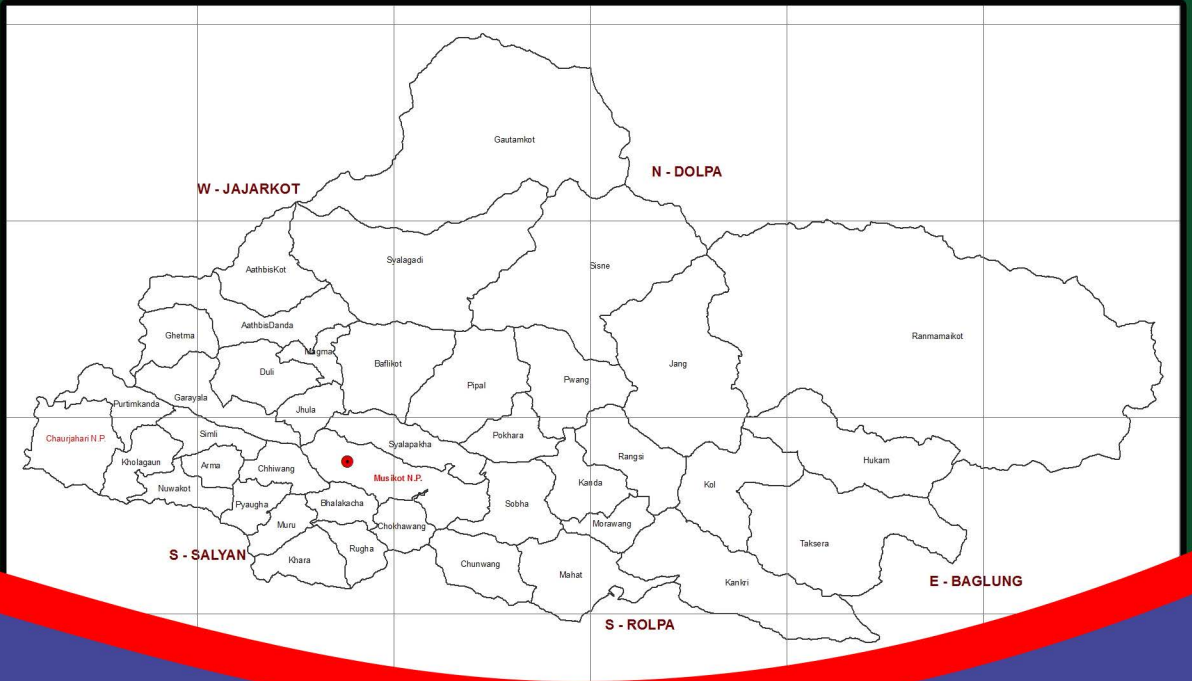

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

रुकुम

२०७२।७३

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

Serving the Nation and the People

दूरदृष्टि (Vision)

जनहितका लागि जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्द्धन गर्ने विश्वसनीय संस्था हुन प्रयत्नशील रहने ।

(We strive to be a credible institution in promoting accountability, transparency and integrity for the benefit of the people)

गन्तव्य (Mission)

सरोकारवालालाई सार्वजनिक कोषको दक्षतापूर्ण उपयोग सम्बन्धमा आश्वस्त पार्न स्वतन्त्र एवं गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने ।

(Provide independent and quality audit service to assure our stakeholders that the public funds are efficiently used)

मूल्य मान्यता (Core Values)

निष्ठा	(Integrity)
स्वतन्त्रता	(Independence)
व्यावसायिकता	(Professionalism)
पारदर्शिता	(Transparency)
जवाफदेहिता	(Accountability)

प्राक्कथन

नेपालको संविधानले महालेखापरीक्षकलाई संघीय, प्रदेश र स्थानीय तहका सबै सरकारी कार्यालयको लेखापरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी सुम्पेको छ । महालेखापरीक्षकले संविधान, प्रचलित कानून र लेखापरीक्षणका मान्य सिद्धान्त बमोजिम सार्वजनिक स्रोत साधनको परिचालन, विकास निर्माण एवं सेवा प्रवाहमा रहेका कमी कमजोरी र आर्थिक अनियमितता पहिचान गरी सुधारका लागि सुझावसहित प्रतिवेदन गर्दै आएको छ ।

सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शी र जवाफदेही बनाई सुशासनको प्रत्याभूति गर्न राज्यका क्रियाकलाप निर्देशित हुने संवैधानिक व्यवस्था छ । जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी आम्दानी वा खर्च गर्दा नियमसम्मत, मितव्ययी, दक्ष, प्रभावकारी र औचित्यपूर्ण तवरले गर्नुपर्ने र आफूले गरेको आर्थिक कारोबारको आन्तरिक जाँच गरी वा गराई ठीक छ भन्ने कुरामा विश्वस्त हुनुपर्ने कानूनी व्यवस्था छ । यसबमोजिम आर्थिक कारोबार नभएबाट नै बेरुजू सिर्जना हुने गरेको छ ।

पारदर्शी आर्थिक कारोबारले जवाफदेहिता, विश्वसनियता र आर्थिक अनुशासन कायम राख्न मद्दत पुऱ्याउँदछ । आफ्नो कामप्रतिको निष्ठा, पेशागत इमान्दारिता र जिम्मेवारीको बोध हुन सकेमा मात्र सरकारी आर्थिक कारोबार सुदृढ हुन सक्दछ । यसका निमित्त आर्थिक कारोबार गर्ने कार्यालय, नियमनकारी निकाय तथा सरोकारवाला सबैको ध्यान पुऱ्नु जरुरी छ । यस क्रममा आन्तरिक नियन्त्रण र लेखापरीक्षणको भूमिका उत्तिकै महत्वपूर्ण रहने हुनाले यसमा पनि प्रभावकारिता ल्याउनुपर्दछ ।

लेखापरीक्षणमा जोखिमको पहिचान गरी कार्यालयको छनौट, योजना/कार्यक्रम तर्जुमा, प्रवेश बैठक, स्थलगतरूपमा परीक्षण गरी प्रमाण सङ्कलन, मस्यौदा उपर छलफल पश्चात् कार्यालयगत रूपमा लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपलब्ध गराइएको छ । कानूनबमोजिम ३५ दिनभित्र फछ्यौट नभई बाँकी रहेका ब्यहोरा मिलान गरी प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

बहुजनहितायको मान्यता अवलम्बन गर्दै प्रतिवेदनमा सहज पहुँच पुऱ्याई सरोकारवालालाई सुसुचित गर्ने उद्देश्यले यो प्रतिवेदन प्रकाशित गरिएको छ । यसबाट आगामी दिनमा संघीय, प्रदेश र स्थानीय तहको जनचासो सम्बोधन गरी प्रतिवेदन गर्न सहयोग मिल्ने विश्वास लिइएको छ । प्रतिवेदन तयार गर्न योगदान पुऱ्याउनु हुने सबैमा कार्यालय आभार व्यक्त गर्दछ । साथै प्रतिवेदनलाई कार्यान्वयनमा ल्याई सरकारी आर्थिक कारोबारमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता प्रवर्द्धन गर्न सबै पक्षबाट सहयोग प्राप्त हुने अपेक्षा गरिएको छ । यो प्रतिवेदन कार्यालयको वेभसाइट www.oagnep.gov.np मा समेत राखिएको छ ।

विषय सूची

सि.नं.	विषय	पृष्ठ
१	लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति	१
२	लेखापरीक्षण र बेरुजूको स्थिति	२
३	कार्यालयगत लेखापरीक्षण व्यहोरा	३
३.१	रुकुम जिल्ला अदालत	३
३.२	जिल्ला विकास समितिको कार्यालय	४
३.३	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	१२
३.४	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	१३
३.५	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	१७
३.६	जिल्ला हुलाक कार्यालय	२२
३.७	नयाँ शहरी आयोजना कार्यालय	२२
३.८	महिला तथा बालबालिका कार्यालय	२३
३.९	स्थानीय विकास कोषको सचिवालय	२५
३.१०	सिँचाई विकास डिभिजन	२५
३.११	शैक्षिक तालिम केन्द्र	२७
४	आन्तरिक लेखापरीक्षण	२८
अनुसूची १	: लेखापरीक्षण गरिएका कार्यालय र लेखापरीक्षण अङ्क	२९
अनुसूची २	: बेरुजूको स्थिति	३०
अनुसूची ३	: जिम्मेवार पदाधिकारीको नामावली	३१

लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति

१. **संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था** : संविधानको धारा २४१ मा महालेखापरीक्षकले संघीय, प्रदेश र स्थानीय तहका सबै सरकारी कार्यालय र कानूनद्वारा तोकिएका अन्य संस्थाको लेखा कानून बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्य समेतको विचार गरी लेखापरीक्षण गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षण (संशोधन सहित) ऐन, २०४८ ले महालेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण गर्ने निकायको सबै वा कुनै ईकाइ मात्र छनौट गरी आर्थिक कारोबारको विस्तृत वा आंशिक रूपमा परीक्षण गर्ने गरी लेखापरीक्षणको तरिका, क्षेत्र र अवधि तोकिएका लेखापरीक्षण गर्न, प्राप्त तथ्यहरु दर्साउन, त्यसमा आलोचना गर्न र राय सहितको प्रतिवेदन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । संविधान, लेखापरीक्षण ऐन र अन्य कानूनद्वारा प्रदत्त व्यवस्था अनुरूप लेखापरीक्षण गरिएको छ ।
२. **उद्देश्य** : सार्वजनिक आर्थिक कारोबारमा स्वच्छता, पारदर्शिता, जवाफदेहिता, विश्वसनीयता र अनुशासन प्रवर्धन गराउनु लेखापरीक्षणको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देहायका विषयको परीक्षण एवं विश्लेषणमा केन्द्रित गरिएको छ :
  - विनियोजन, राजस्व र धरोटीको लेखा तोकिएको ढाँचामा राखेको र यथार्थ स्थिति चित्रण गरेको,
  - स्वीकृत कार्यक्रम, बजेट र अख्तियारीको सीमा भित्र रही तोकिएको कार्य र प्रयोजनमा खर्च गरेको,
  - राजस्व लगायत समस्त आमदानी, असूली एवं दाखिला र धरोटी आमदानी कानून सम्मत रहेको,
  - सरकारी सम्पत्तिको अभिलेख, सुप्रबन्ध र संरक्षणको पर्याप्त व्यवस्था गरेको,
  - नगदी, जिन्सी तथा सरकारी सम्पत्ति एवं स्रोतको हानि नोक्सानी र दुरुपयोग हुन नपाउने गरी आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था गरेको,
  - आर्थिक कारोबार गर्दा प्रचलित कानूनको पालना गरेको एवं पुष्ट्याई गर्ने प्रमाण यथेष्ट राखेको,
  - स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार निर्धारित समय भित्र प्रगति हासिल गरेको,
३. **क्षेत्र** : यस जिल्ला स्थित अनुसूची १ मा उल्लिखित सरकारी कार्यालय र समितिको २०७२।७३ को आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ ।
४. **पद्धति** : संविधान, लेखापरीक्षण ऐन, सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरुको अन्तर्राष्ट्रिय संगठन (इन्टोसाई) द्वारा प्रतिपादित सिद्धान्त र असल अभ्यासको अनुसरण गरी लेखापरीक्षणको क्रममा देहायका मानदण्ड एवं मार्गदर्शन प्रयोग गरिएको छ ।

<ul style="list-style-type: none"> ● सरकारी लेखापरीक्षण नीति मानदण्ड, ● वित्तीय लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, ● महालेखापरीक्षकको लेखापरीक्षण सम्बन्धी निर्देशन तथा परिपत्र, ● संयुक्त लेखापरीक्षण टोली सम्बन्धी निर्देशन, ● गुणस्तर आश्वस्तता निर्देशिका, ● आयोजना हिसाबको लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, ● राजस्व लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, 	<ul style="list-style-type: none"> ● सार्वजनिक खरिद व्यवस्थाको लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, ● प्रशासकीय खर्चको लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, ● जिल्ला विकास समिति लेखापरीक्षण निर्देशिका, ● जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण निर्देशिका, ● लेखापरीक्षकको आचारसंहिता, ● सार्वजनिक संस्थाका लेखापरीक्षकको लागि निर्देशन,
--	---

वार्षिक योजना र कार्यक्रमको अधीनमा रही स्थलगत रूपमा लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन गरिएको छ । लेखापरीक्षणको गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि कार्यान्वयन चरणमा निरीक्षण, सुपरिवेक्षण तथा आचारसंहिता पालनाको अनुगमन गरी गुणस्तर आश्वस्तताको निमित्त सम्पादित कामको पुनरावलोकन गर्ने गरिएको छ ।

लेखापरीक्षण गरीने निकाय र कारोबारको छनौट गर्दा जोखिम मूल्याङ्कनको आधारमा स्वीकृत योजना र कार्यविधि अबलम्बन गरी अनुसूची १ बमोजिम ११ कार्यालयको विस्तृत र २६ कार्यालयको आन्तरिक लेखापरीक्षण तथा केन्द्रीय आर्थिक विवरणको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएकोछ ।

लेखापरीक्षण र बेरुजूको स्थिति

१. **लेखापरीक्षण** : यस जिल्ला स्थित ३७ सरकारी कार्यालयको विनियोजन, राजस्व, धरौटी र अन्य कारोबार समेत रु.३ अर्ब ८७ करोडको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ। लेखापरीक्षण गरिएका कार्यालय र लेखापरीक्षण अङ्क अनुसूची १ मा उल्लेख छ।
२. **बेरुजू** : आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम पुऱ्याउनुपर्ने रीत नपुऱ्याई कारोबार गरेको वा राख्नुपर्ने लेखा नराखेको तथा अनियमित वा बेमनासिब तरिकाले आर्थिक कारोबार गरेको भनी लेखापरीक्षण गर्दा औल्याइएको वा ठहऱ्याएको कारोबारलाई बेरुजूको रूपमा परिभाषित गरिएको छ।

यस वर्ष १३कार्यालयको प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट कूल दफा ३१८ र रु.१४ करोड ३६ लाख ७१ हजार बेरुजू देखिएकोमा ३५ दिनभित्र फछ्यौट गरी सम्परीक्षण गराउन सम्बन्धित कार्यालयहरुलाई जानकारी गराइएको थियो। प्रतिवेदन अवधिसम्म ११ कार्यालयको प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट र समायोजन भएका १७३ दफा र रु.७८ लाख २५ हजार मिलान गरी १३ कार्यालयको दफा १४५ र रु.१३ करोड ५८ लाख ४६ हजार बेरुजू बाँकी रहेको छ। लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको दफा संख्यामा प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट एवं समायोजन गरी कार्यालयगत व्यहोरा र बाँकी दफा कायम गरिएको छ। लेखापरीक्षणको क्रममा रु.१ लाख ६३ हजार र प्रतिक्रियाबाट रु.१७ हजार समेत रु.१ लाख ८० हजार असूल भएको छ।

बाँकी बेरुजू मध्ये असूल गर्नुपर्ने रु.१४ लाख २७ हजार, अनियमित रु.९ करोड १२ लाख ३४ हजार र पेशकी रु.४ करोड ३१ लाख ८५ हजार रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण अनुसूची २ मा उल्लेख छ।

३. **सुभाब** : तोकिएको प्रक्रिया अपनाइ समयमै बेरुजू फछ्यौट गर्ने दायित्व जिम्मेवार व्यक्तिको हो। प्राप्त अख्तियारीबमोजिम कार्यसञ्चालन गर्ने, जिम्मा लिने, खर्च गर्ने, लेखा राख्ने, बेरुजू फछ्यौट गर्ने गराउने, सरकारी नगदी जिन्सी असुलउपर गर्ने गराउने तथा दाखिला गर्ने र सरकारी कामको जिम्मा लिने व्यक्तिलाई कानूनले जिम्मेवार व्यक्ति तोकेको छ। बेरुजू औल्याइएका कार्यालय र जिम्मेवार पदाधिकारीको नामावली अनुसूची ३ मा दिइएको छ।

आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ९८ अनुसार असुलउपर गर्नुपर्ने देखिएको बेरुजू जिम्मेवार व्यक्तिबाट समयमै असुलउपर गरी फछ्यौट गर्नुपर्दछ।

अनियमित बेरुजूको हकमा आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ को दफा २१(२) र नियम १०० (३) बमोजिम सरकारी हानि नोक्सानी भए नभएको यकिन गरी प्रचलित कानूनको रीत पुऱ्याउनुपर्नेमा रीतसम्म नपुगेको तर सरकारी हानि नोक्सानी नभएको अवस्थामा यथेष्ट प्रमाण र मनासिब कारणसहित नियमित गरेर फछ्यौट गर्नुपर्दछ। तर सरकारी नगदी जिन्सीको हानि नोक्सानी भएको अवस्थामा जिम्मेवार व्यक्तिउपर नियमानुसार कारवाहीसहित हानि नोक्सानी भएको रकम असुलउपर गरी अनियमित बेरुजू फछ्यौट गर्नुपर्दछ। प्रमाण पेश नभएको अनियमित व्यहोरा सम्बन्धमा प्रमाण कागजात पेश गरी फछ्यौट गर्नुपर्दछ।

पेशकी बेरुजू अन्तर्गत म्याद नाघेको पेशकी आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ७९ अनुसार कारवाही गरी र म्याद बाँकी रहेको पेशकीको हकमासम्भौता वा कबुलियतनामा अनुसार फछ्यौट गर्नु गराउनुपर्दछ।

कार्यालयगत लेखापरीक्षण व्यहोरा

रुकुम जिल्ला अदालत

१. **आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था** : कार्यालयले संगठनात्मक सुदृढिकरण एवं आर्थिक ऐन नियमको पालना गरी आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था मजबुत पार्नुपर्नेमा आन्तरिक नियन्त्रणका व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरेको छैन। सबै किसिमका पुराना मालसमानको मूल्य नखुलेको, जिन्सी निरिक्षण प्रतिवेदन उपर कारवाही प्रक्रिया अगाडी नबढाएको र सामान उत्पादन गर्ने कम्पनी, साइज समेत खुलाई जिन्सी खातामा आमदानी नबाँधेको र जिन्सी खाता अद्यावधिक नगरेको जस्ता व्यहोरा देखिएकोले आन्तरिक नियन्त्रणका व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ।
२. **खरिद** : कार्यालयले फर्निचर खरिदको लागि बोलपत्र आह्वान गरी कार्य गराएकोमा थप कामको समेत कार्य गराउन परेकोले रिभाइज्ड लागत अनुमान तयार गरी कार्य गराउदा आइटम नं. ३.१ सोफा कुर्सी र बेन्च निर्माण गर्दा क्रमशः २०,१७१।२७ र १४२४६२।२९ लागत अनुमान तयार गरी क्रमशः रु.१८०००।- र १४०००० मा कार्य गराएकोमा लागत अनुमानबाट पहिलेको ठेक्का बमोजिम २०.०२ प्रतिशत घटाउदा रु.१६,१३२। र ११३९४१ मा कार्य गराउनुपर्नेमा नेगोसीएसनबाट उल्लेख भए बमोजिमको दरमा कार्य गराई रु.१,५८,००० भुक्तानी भएकोले रु.२७,९२७ बढी भुक्तानी भएको नियमित देखिएन।
३. **निर्माण कार्य** : अदालतको भवन निर्माण २०७२।१।२५ मा सम्पन्न गर्ने गरी रु.५,६२,२७,२६०।८८ कबोल अंकमा २०७०।३।२४ मा सम्भौता गरी कार्य गराएकोमा विभिन्न मितिमा काम थप घट भै दोस्रो भेरिएशन समेत स्वीकृत गरी २०७३।३।३१ सम्म कार्य सम्पन्न गर्ने गरी रु.७,३०,४८,२६।४।४६ मा कार्य गर्न २०७३।३।३० मा सम्भौता गरी सोही बमोजिम कार्य सम्पन्न गरी मूल्यवृद्धि समेत रु.८ करोड २२ हजार भुक्तानी दिएकोमा निम्न बमोजिम पाइयो :
  - (क) कार्यालय भवन लगायतका निर्माण सम्बन्धि प्राविधिक कामहरु गर्न ०७३ आषाढ मसान्तसम्म सम्भौता अवधि रहने गरी स्वीकृत कन्टिन्जेन्सी रकमको ३.५० प्रतिशत रकममा लाग्ने कर कट्टि गरी बाँकी रहन आउने रकम जिल्ला प्राविधिक कार्यालय मार्फत भुक्तानी गर्ने गरी जिल्ला प्राविधिक कार्यालय र जिल्ला अदालत बीच २०७२।८।७ मा भएको सम्भौता बमोजिम जिल्ला अदालतको कम्पाउडवाल तथा कार्यालय भवन निर्माण सम्बन्धी प्राविधिक कामहरु गर्ने गरी जिल्ला प्राविधिक कार्यालय र एक इन्जिनियरिङ्ग कन्सल्टेन्सीसँग २०७२।८।७ मै सम्भौता गरी रु.४,९०,०००।०० भुक्तानी भएकोमा भवन कार्यालय मार्फत सुपरभिजन नगरी जिल्ला प्राविधिक कार्यालय मार्फत कन्सल्टेन्सीबाट कार्य गराउन परेको कारण बेगर २०७०।३।२४ मा सम्भौता गरेको ठेक्काको लागि २०७२।८।७ मा मात्र आएर सुपरभिजनको कार्य गर्न परामर्शदाता नियुक्त गर्नुपर्ने कारण स्पष्ट छैन।
  - (ख) रुकुम जिल्ला अदालतको भवन निर्माण कार्य सम्पन्न गरे वापत अन्तिम बिल रु.२,५४,९१,२७८।२१ र मूल्य समायोजन वापत रु.५२,७१,७९१।७९ गरी जम्मा रु.३,०७,६२,७७।०० भुक्तानी गरेकोमा मूल्यवृद्धिको आधार बेगर रु.५२,७१,७९१।७९ को मूल्य समायोजनको हिसाब सुनिश्चित गर्ने आधार राखेको छैन।
  - (ग) पहिलो भेरिएशन गर्दा रु.६,९८,८४,३६९।६१ सम्भौता रकम पुगेकोमा दोस्रो भेरिएशन गर्दा रु.७,३०,४८,२६।४।४६ सम्भौता रकम पुग्न गई रु.३१,६३,८९।८।५ थप हुन गएकोमा

सोको लागि तयार भएको लागत अनुमान तथा गरेको नेगोसिएसनको अभिलेख राखेको छैन ।

- (घ) कार्यालयले पेश गरेको फाइनल बिल भिडानको लागि पेश गरेको नापी किताबमा सबै सेक्टरको परिमाण जोडी एक ठाउँमा परिमाण उल्लेख गरी काम भएको परिमाण राखेको नपाइदा भुक्तानी दरसँग काम भएको परिमाण भिडान गर्न कठिन हुने देखियो ।
- (ङ) कार्यालयले भवनको एजविल्ट ड्रइङ्ग वापत सम्भौतामा भए बमोजिम रु.९९४१७।०० भुक्तानी गरकोमा उक्त ड्रइङ्ग संलग्न छैन ।
- (च) कार्यालयबाट भवन निर्माणको समयमा भेरीएसन गरी चेनेल गेट राखेकोमा उक्त गेट नराखी ग्निल राखेकोले उक्त कार्यको फरक रकम सम्बन्धमा एकिन गरी असुल गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।

- ४. **प्रोत्साहन भत्ता** : न्यायपालिकामा कार्यरत कर्मचारीलाई कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन भत्ता लागू गर्ने सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० को बुँदा ११ मा उल्लेख भएबमोजिम परीक्षण इकाईबाट तयार भएको मासिक विवरणहरूको परीक्षण, मूल्यांकन र आवश्यक निर्देशन समेत प्राप्त गरी प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराउनु पर्नेमा सो नगरी रु.१९,१२,२३६।०४ प्रोत्साहन भत्ता वितरण गरेको छ । यसैगरी करार सेवामा कार्यरत १० जना कर्मचारीलाई प्रोत्साहन भत्ता दिनुपर्ने स्पष्ट आधार बेगर रु.७,१७,२२७।- प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराएको छ ।
- ५. **धरौटी** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०६४ को नियम ६४ बमोजिम प्रयोजन समाप्त भएको धरौटी यकिन गरीराजस्वखातामा दाखिला गर्नुपर्नेमा सो नगरी कार्यालयले आर्थिक वर्षको अन्त्यमा रु.६६,५६,६७१।७३ धरौटी मौज्जात देखाएको छ । नियमको प्रक्रिया पुऱ्याई राजस्व दाखिला गर्नुपर्दछ ।
- ६. **राजस्व** : गत वर्षको समेत उठाउन बाँकी लगति राजस्व रु.५४,६७,२५४।५० भएकोमा रु.१०,१९,८६४।७० असुल भई रु.४४४७३८९।७७ लगत बाँकी देखिएकोले उक्त रकम समेत असुल गरी राजस्व हिसाब फरफारक गर्नुपर्दछ ।

जिल्ला विकास समितिको कार्यालय

- १. **राजस्व** : योवर्ष रु.११९१३२०३।५६ राजस्व आम्दानी देखाएकोमा राजस्व लेखा निर्देशिकाले तोकेबमोजिमका फाराम प्रयोग गरी राजस्व दाखिला बैंक भौचर साथ आम्दानी बाँध्नुपर्नेमा सो नगरेकोले वास्तविक राजस्व रकम यकिन गर्ने अवस्था छैन ।
- २. **धरौटी** : आर्थिक वर्षको अन्त्यमा ३३६ जना व्यक्ति तथा संस्थाको जम्मा रु.१८५५६४४७।८३ धरौटी मौज्जात देखाएकोमा धरौटी प्राप्त मिति तथा प्रयोजन खुलाई धरौटी आम्दानी गर्नुपर्ने र प्रयोजन समाप्त भएको धरौटी यकिन गरी नियमानुसार सदरस्थाहा गर्नुपर्नेमा सो गरेको छैन ।
- ३. **वित्तीय विवरण** : कार्यालयले तयार गरेको बैंक नगदी किताब सफ्टवेयरमा आधारित रहेको भनिएतापनि कारोबारको प्रविष्टि हुदा तोकेको ढाँचा बमोजिमको सबै सूचनाहरू प्रवाह हुने गरी भएको देखिदैन । बैंक डेबिट, क्रेडिट र बजेट खर्च महल बीच तालमेल भएको देखिदैन । लेखासम्बन्धी सफ्टवेयर परिमार्जन गरी लागू गरीनु आवश्यक छ । त्यस्तै कार्यालयले पनि कानूनले तोकेको बजेट हिसाब जस्ता सबै वित्तीय विवरणहरू तयार गरी राख्नुपर्दछ ।
- ४. **आर्थिक कारोबारको निरीक्षण** : स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी नियमवाली, २०६४ को नियम २२२(२) अनुसार कार्यालयले यस वर्ष गाउँ विकास समिति तथा अख्तियारी दिएका

कार्यालयमा भएको आर्थिक कारोबारको निरीक्षण गरी प्रतिवेदन दिनुपर्नेमा दिएको छैन । प्रतिवेदन दिनुपर्ने नियमको व्यवस्थालाई पालना हुनुपर्दछ ।

५. **आन्तरिक नियन्त्रण** : प्रचलित ऐन नियम एवं कार्यविधिमा उल्लेख भएको आन्तरिक नियन्त्रणको व्यवस्थाको परिपालना गरी कार्यालय सञ्चालनलाई व्यवस्थित बनाउनु पर्दछ । खरिद योजनाको कार्यान्वयन नगरेको, पेश्की रकम फिर्ता दाखिलामा नियमानुसारको लाग्ने व्याज नलिएको, भ्रमण प्रतिवेदन राख्नुपर्नेमा आंशिक राखेको, जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन नगरेको, जिन्सी खाता अद्यावधिक गरी प्रमाणित नगरेको, खर्चका बिल भरपाई प्रमाणित नगरेको, सम्भावित जोखिम पहिचान नगरेको, आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखाले तोकिए बमोजिमको कार्य सम्पादन समयमा नगरेको, अन्तिम लेखापरीक्षण गर्नु पूर्व नै आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका कैफियत व्यहोरा फछ्यौट गराई सक्नुपर्नेमा सो नगरेको, कार्यक्रमगत रुपमा कन्टिन्जेन्सी खर्च रकमको अभिलेख राख्नुपर्नेमा नराखेको, अनुगमन भ्रमण खर्चको अनुगमन प्रतिवेदन नराखेको, आम्दानी रसिद नियन्त्रण खाता नराखेको जस्ता व्यहोरा देखिएको छ । आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्थाको पालन गरी संस्थालाई सुदृढ बनाउनु पर्दछ ।
६. **चौमासिक खर्च** : चौमासिक रुपमा वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृत गरी सोही बमोजिम चौमासिक रुपमा लक्ष्य तोक्यो बजेट विनियोजन गरिएको हुन्छ । प्राप्त विवरण अनुसार कार्यालयको ८ वटा पूंजीगतशीर्षकमा कुल रु.८८८३९३७१।- खर्च भएकोमा प्रथम चौमासिकमा रु.८,००,०००।००, दोस्रो चौमासिकमा रु.२,५९,४०,०७७।०० तेस्रो चौमासिकमा रु.६,३६,९९,२९४।०० (कुल खर्चको ७९ प्रतिशत) र असार महिनामात्र रु.४,७०,८४,००७।०० (कुल खर्चको ५३ प्रतिशत) खर्च भएको छ । यसरी चौमासिक विनियोजन अनुरूप खर्च नभई तेस्रो चौमासिक र खासगरी असार महिनामा मात्र खर्च केन्द्रीत हुनुले खर्चको प्रभावकारीतामा असर पर्दछ । चौमासिक कार्यक्रम अनुरूप खर्च गर्नुपर्दछ ।
७. **अनुसूचीहरुको प्रयोग** : स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम ६०(१) बमोजिम विभिन्न किसिमका अनुसूची फारामहरु राख्नु पर्ने व्यवस्था छ । तर कार्यालयले अनुसूची ११, १२, १५, २३, ३३, ३८, ४६, ६४, ६७ र ६९ लगायतका अनुसूची नै राखेको छैन । नियमले निर्देशित गरेको अनुसूची राखी सेस्ता अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।
८. **योजना हस्तान्तरण** : स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम १५५(५)(ज) को प्रावधान अनुरूप उपभोक्ता समितिले जिम्मा लिएको कार्य सम्पन्न भएपछि सोको रेखदेख मर्मत सम्भार गर्ने जिम्मेवारी समेत तोक्यो आयोजनाको स्वामित्व उपभोक्ता समितिलाई नै हस्तान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । प्राप्त विवरण अनुसार यस वर्ष १३९ आयोजना सम्पन्न भएकोमा १० आयोजनाको मात्र हस्तान्तरण भएको छ । सम्पन्न भएका अन्य बाँकी आयोजना पनि उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गरी संरक्षणको जिम्मेवारी दिनुपर्दछ ।
९. **अवण्डा** : स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०६९ को बुंदा १२३ मा स्थानीय निकायको परिषदबाट आयोजनागत रुपमा बजेट बांडफांड नगरी अवण्डाको रुपमा एकमुष्ट रकम राख्न र परिषदबाट निर्णय नभएका कार्यक्रम वा आयोजनामा खर्च गर्न नपाउने गरी निषेध गरिएको छ । यस वर्ष कार्यालयले आकस्मिक योजना/इलाकाबाट प्राप्त योजनाहरुको लागि रु.२५,००,०००।०० बजेट विनियोजन गरी रु.२३,७४,४२३।०० खर्च गरेको छ । अवण्डा राखी खर्च गर्ने परिपाटीमा सुधार हुनुपर्दछ ।

१०. **आन्तरिक लेखापरीक्षण** : स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ को दफा २३२(१) अनुसार जिल्ला विकास समितिको आन्तरिक लेखापरीक्षण कार्यालयको आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखाले गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सो ऐनमा व्यवस्था भए बमोजिम मासिक रूपमा लेखापरीक्षण गरी चौमासिक रूपमा प्रतिवेदन दिनुपर्नेमा सो बमोजिम प्रतिवेदन दिने गरेको छैन ।
११. **लेखापरीक्षण** : स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ को दफा ६९ मा गाउँ विकास समितिको आन्तरिक लेखापरीक्षण जिल्ला विकास समितिले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ४ महिनाभित्र गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । जिल्ला स्थित ४१ गाउँ विकास समितिको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन लेखापरीक्षण अवधिसम्म प्राप्त भएको छैन । समय सीमाभित्र आलेप सम्पन्न गरी प्रतिवेदन समयमा दिने व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
१२. **अनुदान निकासी** : स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०६९ को बन्दा ३१ मा स्थानीय निकायको कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्दा जेष्ठ मसान्तभित्र आयोजना सम्पन्न गर्ने र सम्पन्न भएको ३० दिनभित्र जाँचपास फरफारक गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले यस वर्ष २०७३।२।२० गते १७ गाउँ विकास समितिलाई रु.१,८१,२४,५३६।०० निकासी दिएको छ । १० गाउँ विकास समितिलाई रु.२,१३,१२,४६६।०० मिति २०७३।३।७ मा निकासी दिएको छ । २०७३।२।३१ मा ११ गाउँ विकास समितिलाई पूँजीगत अनुदान रु.१,३३,२३,८१४।०० र २०७३।३।१७ मा २ गाउँ विकास समितिलाई रु.४९,८८,३०४।०० निकासी दिएको छ । जेष्ठ मसान्तभित्र सम्पन्न गरीसक्नु पर्ने आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि सोभन्दा पछि निकासी दिनु कार्यविधिको व्यवस्था अनुकूल छैन । यसमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
१३. **अनुदान रकम फिर्ता** : स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०६९ को बन्दा ४७ मा प्रत्येक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा गाउँ विकास समितिमा नेपाल सरकारबाट निकासी भएको रकममध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको रकम कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तदनुसार यो वर्ष गाउँ विकास समिति अनुदानतर्फ ४३ गाउँ विकास समितिलाई रु.१३,४८,८८,०००।०० निकासी दिएकोमध्ये खर्च भई बाँकी रहेको रकम यकिन गरी संचित कोष दाखिला गर्नुपर्नेमा गरेको छैन । बाँकी रकम यकिन गरी सञ्चित कोष दाखिला गर्नुपर्दछ ।
१४. **प्रशासनिक खर्च** : स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम ५५ मा स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही जिल्ला विकास समितिले कर, शूल्क, सेवा शूल्क, दस्तूर र भाडा सञ्चालनबाट उठाएको रु.२५,४५,६०९।०० को ६० प्रतिशतले हुने रकम रु.१५,२७,३६५।५४ सम्म प्रशासनिक खर्च गर्न पाउनेमा रु.१६,२६,२४६।०० खर्च गरेकोले सीमाभन्दा रु.९८,८९०।४६ बढी खर्च गरेको छ । नियम सम्मत नहुने यस्तो खर्चलाई नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।
१५. **आन्तरिक आय** : हुंगा गिट्टी बालुवा ग्राभेलको लागि मू.अ.कर समेत रु.८,७०,१००।- तथा स्लेट हुंगातर्फ मूल्य अभिवृद्धि कर समेत रु.६२२६३०।०० प्राप्त हुने गरी ठेक्का पट्टा गरेकोमा केही खण्डतर्फको लागि बोलपत्र परे नपरेको स्पष्ट नभएको, तोकिएको दरमा विक्री भएको सामानको अर्धकट्टी नगदी रसिद नराखेकोले वास्तविक प्राप्त हुनुपर्ने रकम यकिन नभएको, स्लेट हुंगातर्फको ठेकेदारबाट रु.३५,०००।- घटी प्राप्त भएकोले असुल गर्नुपर्नेमा नगरेको, रु.५,०००।- धरौटी जफत नगरेको, रु.१,७१,७३०।-, मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिला नगरेको, रसिदगत आम्दानी सेस्तामा दाखिला देखाएको छैन । वास्तविक आम्दानी यकिन हुने गरी लेखा तयार गर्नुको साथै आम्दानी असुल गरी दाखिला गर्नुपर्दछ ।

१६. **भरपाई** : ३९ गाँउ विकास समितिका ९३ जना पुल हेरालुलाई रु.६०००।०० का दरले यो वर्ष रु.५५८०००।०० भुक्तानी दिएकोमा सम्बन्धित व्यक्तिले बुझेको भरपाई राखी खर्चलाई पुष्टि गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
१७. **पेशकी** : आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म कार्यालयका एक कर्मचारीको रु.२,३०,०००।०० पेशकी बाँकी देखिएकोले नियमानुसार फछ्यौट गर्नुपर्दछ । त्यस्तै वादि समुदाय उत्थान विकास समिति कार्यक्रमतर्फ रु.५०,०००।०० पेशकी बाँकी रहेकोमा फछ्यौट हुनुपर्दछ ।
१८. **कार्यक्रम खर्च** : भोलुङ्गेपुल कार्यक्रमतर्फ स्टिल पार्टस खरिद गर्ने सूचना प्रकाशन गरे वापत एक संस्थाई मूल्य अभिवृद्धि कर समेत रु.६९,१५६।०० भुक्तानी स्थानीयस्तरका सडक पुल कार्यक्रमबाट गरेको छ । सम्बन्धित कार्यक्रमबाट खर्च नगर्ने प्रचलनलाई नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।
- घारीखोला सडक पुलको बिमा प्रिमियम वापतको रु.२,३१,०६८।४८ भुक्तानी भएकोमा बीमा प्रिमियम बुझाएको रसिद राखेको छैन । सोही पुलको लागत अनुमान तयार गर्दा ल्यापटप तथा मोटरसाइकल समेत समावेश गरी लागत अनुमान तयार गरी ल्यापटप खरिद समेतको रकम निर्माण व्यवसायीलाई भुक्तानी गरेकोमासामान जिन्सी खातामा आम्दानी बाँध्नुपर्नेमासो नभएकोले फिर्ता प्राप्त गरी दाखिला गर्नुपर्दछ ।
१९. **विद्युत रोयल्टी** : विद्युत रोयल्टी तथा व्यवस्थापन तथा वितरण अन्तर्गत रु.३,५२,०००।- अनुदान प्राप्त भएकोमा फ्रिज नहुने खातामा राख्न पाउने आधार पेश हुनुपर्दछ ।
२०. **अग्रिम कर** : पर्यटन रोयल्टीतथा व्यवस्थापन कार्यक्रम अन्तर्गत पदयात्रा बाटोको नक्साकन वापत भुक्तानी हुंदा रु.१५,०००।- अग्रिम कर कट्टी नभएकोले असूल हुनुपर्दछ ।
२१. **जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम** : २०७०।७१ देखि सञ्चालनमा आएको यो कार्यक्रम हाल जिल्लाका ८ गा.वि.स मा सञ्चालनमा रहेको पाइयो । यो वर्ष गाउँ विकास समितिहरु घेत्मा, पूर्तिमकाँडा, दुली, चोखावाड, अर्मा चुनवाड, मग्मा, रुकुमकोटमा कार्यान्वयन गरी रु.७,५७,३५,२३४।०० खर्च गरेकोमा निम्नानुसार देखिएको छ :
- २१.१. स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम १९२ बमोजिम आवश्यक विवरण उल्लेख गरी पेशकी लिई समयमा पेशकी फछ्यौट गर्नुपर्नेमा सो नगरी ३ वटा संस्था/व्यक्तिलाई उपलब्ध गराएकोमा वर्षान्तसम्म पनि फछ्यौट नगरी रु.२५,३६,०००।- बाँकी राखेको पेशकी प्रचलित नियमको प्रक्रिया पुरा गरी समयमा नै असूल फछ्यौट गर्नुपर्दछ ।
- २१.२. स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०६९ को ५१ मा वित्तीय सुशासन जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । उक्त बुँदामा अन्य कुराहरुको अतिरिक्त उपभोक्ता समितिबाट सञ्चालित कार्यक्रमको लेखा दुरुस्त राख्ने दायित्व सम्बन्धित उपभोक्ता समितिका प्रमुख, कोषाध्यक्ष र सदस्य सचिवको हुने, लेखा दुरुस्त नराखेको पाइएमा प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही हुने एवं भए गरेको कामलाई नगरेको भनी तथा नगरेको कामलाई गरेको भनी सिफारिस गर्ने, नापजाँच प्राविधिक सुपरीवेक्षण गर्ने र अन्तिम मूल्याङ्कन गर्ने कर्मचारीलाई प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही हुने व्यवस्था छ । कार्यालयले यो वर्ष सो अनुसार उपभोक्ता समितिले लेखा दुरुस्त राखे नराखेको सम्बन्धमा अनुगमन गरेको छैन ।
- २१.३. कार्यक्रम कार्यान्वयन भएका गा.वि.स हरूमा आपतकालीन अवस्थाको व्यवस्थापन गर्न यो वर्ष ८ गा.वि.स. मा रु.५० हजारका दरले रु.४ लाख र जिल्ला विकास समितिमा रु.१ लाख निकासा

दिएको देखियो । गत वर्षदेखि कोषमा जम्मा हुँदै आएको रकमको यथार्थ अवस्था, उपयोग गर्ने स्पष्ट कार्यविधि बनाउनु पर्नेमा सो बनाएको छैन । कोषको रकमको अधिकतम सदुपयोग हुने गरी आवश्यक कार्यविधि बनाई तदनुरूप खर्च गर्ने उद्देश्य बमोजिमको कार्यमा खर्च भएको सुनिश्चितता दिलाउनु पर्दछ ।

- २१.४. यस कार्यक्रम अन्तर्गत १२९ आयोजना उपभोक्ता समिति मार्फत सम्पन्न गरेका र बिषयगत कार्यालयहरूलाई निकास दिई सम्पन्न भएका आयोजना पनि समुदायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
- २१.५. कृषि विकास कार्यालयले स्थायी फलामको घर र प्लाष्टिकको एक टनेल सहितको नर्सरी बनाउने प्रयोजनको लागि विभिन्न गाँउ विकास समितिका ५ व्यक्तिहरूलाई सादा कागजमा भर्पाइ गराई रु.३५,०००।०० का दरले कुल रु.१,७५,०००।०० रकम वितरण गरेकोमा तोकिएको कार्यक्रममा सो रकम प्रयोग गरेको पुष्टी हुने आधार छैन ।
- २१.६. कृषि विकास कार्यालयले कुलमूल्य रु.६,००,०००।०० मूल्यका ५ सेट ग्रिन हाउस ट्रस्ट सेट खरिद गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र नियमावली, २०६४ अनुसार शिलबन्दी दरभाउपत्र मार्फत प्रतिस्पर्धात्मक विधीबाट खरिद गर्नुपर्नेमा एक संस्थाबाट २०७३।२।१७ मा रु.२,४०,०००।०० मूल्यका २ सेट, २०७३।२।२४ मा रु.२,४०,०००।०० मूल्यका २ सेट र २०७३।३।२ मा रु.१,२०,०००।०० मूल्यको १ सेट गरी कुल ५ सेट पटक पटक गरी खरिद गरेको छ । नियमावलीको प्रक्रिया पूरा खरिद कार्य गर्नुपर्दछ ।
- २१.७. कृषि विकास कार्यालयले तरकारी कम्पोजिट प्याकेट ७०० प्रति पाकेट रु.१५०।०० का दरले रु.१,०५,०००।०० को खरिद गरेकोमा सम्बन्धित व्यक्तिहरूलाई बुझाएको भर्पाइ राखेको छैन । यसैगरी जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालयले एक कर्मचारीको भ्रमण खर्च रु.४७,९३२।- भरपाई नराखी भुक्तानी दिएको छ ।
- २१.८. दैनिक भ्रमण भत्ता लिएको अवधिमा जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय लगायतका ४ वटा कार्यालयले ९ जना कर्मचारीहरूलाई कक्षा लिए वापत रु.५८,७००।० भत्ता समेत उपलब्ध गराएकोमा दोहोरो भत्ता लिन पाउने आधार छैन । यसैगरी घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिले कक्षा लिए वापतको रु.३,४००।- बढी भुक्तानी दिएको रकम सम्बन्धितबाट असुल गरेको छैन । त्यस्तै वन व्यवस्थापनतर्फ कक्षा वापत र कार्यपत्र वापत दुवै भत्ता लिएकोले कक्षा सञ्चालन वापतको रकम रु.५७,६९०।- र घरेलु तथा उद्योग विकास समितितर्फ रु.६,८००।- बढी भुक्तानी भएकोअसुल हुनुपर्दछ ।
- २१.९. घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिले मुसिकोटमा सञ्चालन गरेको ४५ दिने पुरुष हेयर कटिङ्ग सीप विकास तालिममा प्रशिक्षकको रुपमा मुसिकोट नगरपालिका बस्ने एक व्यक्तिलाई नियुक्ति गरी रु.३०,०००।०० पारिश्रमिकको रुपमा भुक्तानी गरेकोमा निजले उक्त तालिममा कपाल काट्ने मानिस उपलब्ध गराएको भनी रु.१५,०००।०० भुक्तानी दिएको छ । स्वीकृत दर एवं आधार बिना यसरी हुने खर्चमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
- २१.१०. खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयले २०७३।३।२९ लिएको रु.१५,५०,०००।०० पेश्की समेत रु.१९,३०,७०८।०० खर्च भएकोमा रु.११,२७,२२१।- मुल्य बराबरको पाइप तथा फिटिगसको सामान सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ बमोजिम प्रतिस्पर्धा नगरी पटक पटक खरिद गरेको

र मूल्य अभिवृद्धि कर बिल विजक बेगर रु.१५४,००६१-को सामान खरिद गरेको छ । नियमले तोकेको प्रक्रिया बेगरको खरिद कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

- २१.११. एक संस्थाबाट रु.७४,२२५।०५ मूल्य बराबरको इलेक्ट्रोनिक्स समेतका सामानहरु खरिद गरिएकोमा सो सामान जिन्सी खातामा दाखिला गरेको छैन । यसैगरी रु.५५,१६०१-बराबरका १६ प्रकारका अन्य सामान पनि जिन्सी खातामा आमदानी जनाएको छैन ।
- २१.१२. कार्यालयले अर्मा, पूर्तिमकाँडा, रुकुमकोट, मग्मा, दुली, चुनवाङ्ग र घेतमा गाँउ विकास समितिले एक एक थान ल्यापटप खरिद गरी बिल पेश गरेको र सोही बिल अनुसार रु.४,५५,०००।०० भुक्तानी दिएको पाइयो । कार्यालय प्रयोजनको लागि एक संस्थालाई २ थान ल्यापटप र ८ थान क्यामेरा वापत रु.२,८९,९९९।९५ भुक्तानी दिएको समेत गरी ९ थान ल्यापटप र ८ थान क्यामेराका लागि कुल रु.७,४४,९९९।९५ खर्च गरेकोमा स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ अनुसार शिलबन्दी दरभाउपत्र मार्फत प्रतिपर्धात्मक तरिकाबाट खरिद नगरी सोभै खरिद गरेको छ । ऐन नियमावलीले तोकेको प्रक्रिया पुरा गरीसमयमा गुणस्तरीय सामानहरु मितव्ययी तरिकाले खरिद गर्नुपर्दछ ।
- २१.१३. कार्यालयले एक उपभोक्ता समितिलाई ५५०० बिरुवा वृक्षारोपण वापत रु.२,००,०००।०० को सम्झौता गरी सोही अनुसार भुक्तानी दिएकोमा कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन र नापी किताबमा जम्मा ५०५० बिरुवा मात्र वृक्षारोपण भएकोले बाँकी ४५० बिरुवाको प्रति बिरुवा रु.३६।३६ का दरले रु.१६,३६३।६३ असुल गर्नुपर्दछ ।
- २१.१४. कार्यालयले सिस्नेखोला पिको हाइड्रो आयोजना सञ्चालनको लागि २०७३।३।३० मा रु.१० लाख पेशकी उपलब्ध गराएको छ । उक्त आयोजनाको लागि उपभोक्ता समितिसँग २०७३।२।३२ मा २०७३।३।१५ सम्म काम सम्पन्न गर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा काम सम्पन्न हुने मितिको १५ दिनपछि मात्र रु.१० लाख पेशकी दिएको छ । उपभोक्ता समितिले कार्यालयमा पेश गरेको कागजातहरु अनुसार एक संस्थसँग रु.१२,७८,०३४।५२ को सामान खरिद गर्ने सम्झौता गरेको छ । कार्यालयले कार्य सम्पन्न गर्ने अवधि पश्चात आर्थिक वर्षको अन्तमा पेशकी दिनु उचित देखिएन ।
- २१.१५. जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयले घेतमा, दुली, अर्मा, चौखावाङ्ग लगायतका ठाउँहरुमा स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्ने क्रममा रु.४,२८,०००।०० को औषधि खरिद गरेको बिल भर्पाई पेश गरेको देखाएकोमा सोको आमदानी खर्च बाँकीको विवरण राखेको छैन । खरिद भएका औषधि तथा सामग्रीको आमदानी खर्चको यथार्थ विवरण देखिने गरी अभिलेख व्यवस्थित राख्नुपर्दछ ।
२२. **निर्माण सामग्री** : कार्यालयले २०७३।३।३० बाट मुसिकोट दरवार संरक्षण कार्यको लागि एक उपभोक्ता समितिलाई रु.१,५०,०००।०० भुक्तानी दिएकोमा कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन अनुसार कुल रु.१,५०,२३३।९७ को मात्र काम भएको र त्यसमा उपभोक्ताको योगदान रु.२३३।९७ मात्र रहेको उल्लेख छ । उपभोक्ताले बजारबाट खरिद गरेका पाइप सिमेन्ट लगायतका सामानहरुको बिल रकम रु.१,५०,२९९।०० रहेको देखिएको छ । कार्यालयले उपभोक्ता समितिबाट सामानहरु खरिद गराउने र भुक्तानी दिने कार्यलाई कार्यसम्पन्न मानेकोले पाइप र सिमेन्टको प्रयोग भएको नदेखिनका साथै उक्त रकम सोही प्रयोजनमा खर्च भएको छ भनी यकिन गर्न सकिएन ।
२३. **स्थानीय शासन तथा सामूदायिक विकास कार्यक्रम** : कार्यालयले २०७२।१२।१८ मा स्यालाखदी गाँउ विकास समिति लगायतका १२ नागरिक सचेतना केन्द्रलाई बाखापालन लगायतका

कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नको लागि प्रति केन्द्र रु.२,७७,०००।०० निकासी दिएकोमा उक्त रकमको प्रयोग उद्देश्य अनुरूप भएको छ भनी यकिन गर्न सकिएन । रकमको सही प्रयोग भए नभएको सम्बन्धमा अनुगमन प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्दछ ।

- २३.१. कार्यालयले वडा नागरिक मञ्च व्यवस्थापन समितिको व्यवस्थापन खर्च वापत ६ महिनाको ४१ वटालाई रु.१२,५००।०० का दरले कुल रु.५,१२,५००।०० सम्बन्धित गाउँ विकास समितिहरुमा कार्यरत सामाजिक परिचालकहरुमाफत भुक्तानी खर्च लेखेकोमा सो रकम बास्तविक पाउनुपर्नेले पाए नपाएको यकिन हुन सकेन । उक्त रकमको भर्पाई पेश हुनुपर्दछ ।
- २३.२. कार्यालयले स्थानीय सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक वापत ४१ सामाजिक परिचालकहरुलाई रु.५,५२,५००।०० भुक्तानी दिएको देखियो । निज सहजकर्ताहरुको बैंक खाता नभएकोले सामाजिक परिचालकहरुको बैंक खातामा जम्मा गरी खर्च लेखिएको कार्यालयले जनाएतापनि उक्त रकम निज सहजकर्ताहरुले प्राप्त गरेको भर्पाई पेश हुनुपर्दछ ।
२४. प्रतिवेदन - ग्रामीण सामुदायिक पूर्वाधार विकासकार्यक्रम अन्तर्गत नदुवा-ठूली-बाखु-गोइरी ग्रामीण सडकको विस्तृत सर्वेक्षण कार्यको लागि रु.५०,९९६।०० खर्च गरेकोमा सर्वेक्षण प्रतिवेदन राखेको छैन । यसको साथै रु.५५३६।०० बेरुजु रकम दाखिला गर्नुपर्नेमासो गरेको छैन ।
२५. विविध खर्च: हवाई टिकट र बोर्डिङ्ग पास नराखी एक कर्मचारीलाई रु.३,४९०।- भुक्तानी दिएको र नपाउने भ्रमण खर्च रु.३,४००।- भुक्तानी दिएकोले सो समेत रु.६,८९०।- सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्दछ ।
२६. जिन्सी आम्दानी : सरसफाई सम्बन्धी भित्तेलेखन लगायत टिशर्ट १०० थान खरिद गरी रु.१,००,०००।०० भुक्तानी गरेकोमा स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली बमोजिम जिन्सी आम्दानी बाँधेको नदेखिएकोले आम्दानी बाध्नुपर्ने देखिन्छ ।
२७. ग्रामिण खानेपानी तथा सरसफाई : करारमा कार्यरत १ जना महिला कार्यकर्ता र २ जना खा.पा.स.टे.लाई ग्रेड, स्थानीय भत्ता तथा लुगा भत्ता वापत रु.१,८२,६६१।०० खर्च लेखेको छ । करारका कर्मचारीलाई यसरी स्थानीय भत्ता तथा लुगा भत्ता वापत खर्च गर्न पाउने आधार छैन ।
ढारखोला सल्लिटार खानेपानी मर्मत कार्यमा रु.१,००,०००।- भुक्तानी गरेकोमाप्रयोग गरेको पाइपको साइज फरक पारेको साथै जनलेखापरीक्षण समेत गराएको छैन ।
२८. आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन : स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली २०६४ को नियम २०२ बमोजिम आन्तरिक लेखापरीक्षणले औल्याएका व्यहोरा समयमानै फछ्यौट गर्नुपर्दछ । भुल्लेटा-चौरजहारी सडक मर्मतमा रु.१ लाख कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन समेतका कागजात नराखी खर्च गरेको, जिल्ला वन कार्यालयबाट प्राप्त हुनुपर्ने रु.३,७४०।- प्राप्त नभएको, डोजर भाडा रु.६ लाख असुल नगरेको, प्रकोप व्यवस्थापन कोषको रु.१५,०००।- पेशकी फछ्यौट नगरेको, राजस्व बाँडफाँडको रकम निर्दिष्ट कार्यक्रममा विनियोजन गरी कार्यक्रम सञ्चालन नगरेको आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेखित व्यहोरा फछ्यौट गरेको छैन ।
२९. भवन निर्माण : भारतीय सहयोगमा त्रिभुवन जनता उच्च माध्यामिक विद्यालयको विद्यालय र छात्रावास भवन निर्माण कार्य २०६९।४।८ भित्र सम्पन्न गर्ने गरी एक निर्माण व्यवसायीसंग मूल्य अभिवृद्धि कर सहित रु.२,८०,२६,३७३।३४ कबोल अङ्कमा २०६७।१।०९ मा सभौता भई चौथो रनिङ्ग बिलसम्मबाट रु.१,७६,०५,०३५।८६ भुक्तानी दिई खर्च भएको छ । २०७२।६।२५ मा २०७२ फागुन मसान्तसम्ममा कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने गरी म्याद थप भएको उक्त भवन निर्माण कार्य भ्याल ढोका

लगायत अन्य फिनिसिङ्ग कार्य अद्यापी नभई अधुरो तथा अलपत्र अवस्था रहेको छ । निज निर्माण व्यवसायीलाई उपलब्ध गराएको रु.१२,१८,७७२।- पेशकीको बैङ्क जमानत २०७२ माघसम्मको रहेकोमा नविकरण गरेको छैन । भवन निर्माणको काय यथाशिघ्र सम्पन्न हुने व्यवस्था गरी भारतीय दूतावासबाट सोधभर्ना समेतको हिसाव फरफारक गर्नुपर्दछ ।

३०. **पेशकी** : स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ को नियम १९२(१) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले प्रत्येक आर्थिक वर्षको आषाढ महिनाको सेस्ता दाखिला गर्दा सो आर्थिक वर्षभरिमा गएको र गत विगतको समेत फछ्यौट गर्नुपर्ने, नामनामेसी समेत खुलाई फाँटवारी पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । जिल्ला स्थित २ नगरपालिका र ४१ गाउँ विकास समितिलाई सामाजिक सुरक्षा रकम वितरण गर्न दिएको पेशकीमध्ये रु.२,७७,१३,६००।०० फछ्यौट नभई बाँकी रहेकोले समयमै फछ्यौट गर्नुपर्दछ ।
३१. **लगत** : जिल्लाको ४१ गाउँ विकास समितिका जेष्ठ नागरिक, जेष्ठ दलित नागरिक, एकल महिला, पूर्ण असक्त, अपांग, आशिक अपांग तथा दलित बालबालिकालाई राहत स्वरुप रकम वितरण गरी रु.११,६७,७९,२००।- खर्च गरेको छ । लक्षित वर्गमा पर्ने व्यक्तिको नामनामेसी लगत अद्यावधिक गर्नुपर्नेमा सो नगरेकोले वास्तविक खर्च यकिन गर्ने अवस्था छैन । यो वर्ष लगत खडा गर्न रु.३०,०००।- खर्च गरेको भएपनि सो कार्य सम्पन्न भएको छैन । लगत अद्यावधिक गरी खर्च व्यवस्थित गर्नुपर्दछ ।
३२. **नागरिकता वितरण खर्च** : नागरिकता र अपांग परिचय पत्र वितरण शिविर सञ्चालनमा रु.५०,०००।- खर्च गरेकोमा रु.३,१४०।- फाँटवारी नै नराखेकोले सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्दछ ।
३३. **उर्जा तथा वातावरण** : प्राविधिक निरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भई सम्भाव्य ठहर भएका विद्युत उत्पादनमा सहयोग पुग्ने आयोजनामा खर्च गर्नुपर्नेमा यो वर्ष प्राविधिक निरीक्षण तथा प्रतिवेदन समेत प्राप्त नभएका ३ जलविद्युत आयोजनालाई रु.२४,९४,७११।०० अनुदान निकासा दिएको छ । लेखापरीक्षण प्रतिवेदन तथा अनुगमन प्रतिवेदन राख्नुपर्नेमा राखेको छैन । जैवीक उर्जा प्रवर्द्धन कार्यमा एक संस्थालाई दुईजना कर्मचारीको तलव भत्ता वापत रु.७,६४,७००।- भुक्तानी दिएकोमा संस्थाबाट सन्तोषजनक कार्य भएको भनी आश्वस्त हुने आधार नभएको, एक कर्मचारीबाट नपुग पारिश्रमिक आय कर रु.२,२५०।- असुल गर्नुपर्नेमा नगरेको र खरिद वा अन्य स्रोतबाट प्राप्त सामान जिन्सी खातामा आम्दानी बाँधी खाता अद्यावधिक गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
३४. **स्थानीय निकाय लेखापरीक्षण** : जिल्ला विकास समितिको आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा र स्थानीय निकायका लेखापरीक्षकहरूसँग २०७३।१०।६ मा अन्तक्रिया गर्दा २ नगरपालिका र ३९ गाउँ विकास समिति को लेखापरीक्षण कार्य गर्न २ जना मात्र लेखापरीक्षकको नियुक्ति गरेको,चौरजहारी नगरपालिकाको लागि लेखापरीक्षक नियुक्ती को लागि परिषदले सिफारिस गरेतापनि नियुक्ती भैसकेको, २०७२।०७।३ को अन्तिम लेखापरीक्षण कार्य भैरहेको र लेखापरीक्षण भैसकेका निकायहरूको पनि प्रतिवेदन दिने कार्य बाँकी नै रहेको जानकारी प्राप्त भएको छ । लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरी समयमानै प्रतिवेदन दिनुपर्दछ ।
३५. **उच्च पहाडी गरीबी निवारण आयोजना** : निर्धारित ढाँचामा लेखा राखी वित्तीय विवरण तयार गरेको छैन । वार्षिक खरिद योजना तयार नै नगरी खीरद कार्य गरेको, नियमले नपाउने रु.३,३५०।- भ्रमण खर्च दिएकोले सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्ने, तोकिएकोभन्दा बढी स्थानीय भत्ता रु.२८,०००।- भुक्तानी दिएको कर्मचारीलाई रु.२,९५,०००।- पेशकी उपलब्ध गराई औषधि खरिद गरेको, रु.४,३७,२२५।- खर्च गरी मोवाइल मर्मत तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरेको, १३ सहकारी संस्थाले

लक्षित वर्गमा शेयर वितरण गरेको पुष्ट्याई हुने आधार बेगर रु.१०,५०,०००।- खर्च गरेको र एक कृषि सहकारी संस्थाले लक्षित वर्गका ४ जनालाई ४२ कित्ता शेयर वितरण गरेको आधार बेगर रु.१६,८००।- खर्च गरेको छ ।

३६. **घरेलु विकास समिति** : राडिपाखी बुनाई सम्बन्धी २ महिने तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा रु.२,७०,०००।०० पेशकी फछ्यौट गरी रु.४,४३,७००।०० खर्च गरेकोमा एक प्रशिक्षार्थीले रु.१५,०००।०० बुभेको भरपाई नराखेको, एक काष्ठ उद्योगबाट रु.५०,८५०।०० मा १० थान राडीपाखी बुन्ने तान वितरण गर्न खरिद गरेकोमा १ थान वितरण नभएको र एक सहकारी अध्यक्षलाई रु.१,०९,९३५।- को डेक्सटप डेल कम्प्यूटर, प्रिन्टर र पेनड्राइभ रितपूर्वक जिन्सी दाखिला बेगर उपलब्ध गराएको छ । प्रचलित नियमको प्रक्रिया पुऱ्याई खर्च गर्नुपर्दछ ।

जिल्ला प्राविधिक कार्यालय

१. **चौमासिक खर्च** : चौमासिक रुपमा वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृत गरी सोही बमोजिम चौमासिक रुपमा लक्ष्य तोकी बजेट विनियोजन गरी सोही बमोजिम खर्च हुनुपर्नेमा तेस्रो चौमासिकको खर्च रकम कूल खर्चको ८१.६६ प्रतिशत, आषाढ महिनाको खर्च तेस्रो चौमासिकमा भएको खर्चको ४३.७५ प्रतिशत र समग्र खर्चको ३५.७३ प्रतिशत रहेको छ । चौमासिक विनियोजन अनुसार खर्च गर्नुपर्दछ ।
२. **आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था** : कार्यालयले आर्थिक ऐन नियमको पालना गरी आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था मजबुत बनाउनु पर्दछ । कार्यालयको उद्देश्य प्राप्तमा सम्भावित जोखिम पहिचान गरी निराकरणको उपाय अपनाउनु पर्ने, खरिद योजना बनाई खरिद कार्यलाई व्यवस्थित गर्नुपर्ने, मर्मतको अभिलेख राख्नुपर्ने, नापी किताव नियत्रण खाता राख्नु पर्ने, बैठक भत्ता खर्चमा उचित नियन्त्रण गर्नुपर्ने, जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन गर्नुपर्ने, कार्यक्रमको लक्ष्य बमोजिम प्रगति हासिल गर्नुपर्ने, मूल्य खुलाई सामान जिन्सी खातामा आम्दानी बाँध्नुपर्ने र अनुगमन गरेकोमा अनुगमन प्रतिवेदन समेत पेश नभएकोले उक्त कार्यहरूमा सुधार हुनुपर्दछ ।
३. **आयोजना हस्तान्तरण** : कार्यालयले उपभोक्ता समितिबाट सम्पन्न गरेका कुनैपनि आयोजना उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गरेको छैन । उपभोक्तालाई आफूले गरेको कामप्रति अपनत्व महसुस गराउन साथै मर्मत तथा सञ्चालनमा उनिहरूलाई जवाफदेहि बनाउन आयोजना हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा यस वर्ष सम्पन्न भएका सामूदायिक सिंचाई योजनातर्फका ८ योजना पनि हस्तान्तरण भएको पाइएन ।
४. **लागत अनुमान** : सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १० अनुसार लागत अनुमानमा निर्माण कार्य सम्पन्न गर्न लाग्ने समयको कितान नगरेको, एउटै कामलाई एकिकृत लागत अनुमान नबनाई टुक्रा पारी लागत अनुमान तयार गरेको र बजेट अनुसार काम सम्पन्न हुने गरी लागत अनुमान तयार गरी काम सम्पन्न देखाउने गरेको छ । विगत वर्षमा भएको कामको लागतको अभिलेख अद्यावधिक गरी लागत अनुमान तयारी तथा खर्चको अभिलेखमा समेत सुधार गर्नुपर्दछ ।
५. **कन्टिन्जेन्सी खर्च** : कार्यालयले योजनागत कन्टिन्जेन्सी खर्चको अभिलेख राखी लागत अनुमान, निर्माणमा भएको खर्च र भएको कन्टिन्जेन्सी खर्च तुलना गर्न सकिने गरी क्रमागत योजनाको समेत अभिलेख राख्नुपर्नेमा सो नभई शीर्षकगत कन्टिन्जेन्सी खर्चको विवरण बमोजिम रु.३६,६३,०९१।- खर्च भएको विवरण पेश भएकोमा योजनागत कूल लागत अनुमान, भएको निर्माण खर्च, गत वर्षसम्मको कन्टिन्जेन्सी खर्च विवरण, यस वर्षको कन्टिन्जेन्सी खर्चको समेत अद्यावधिक

अभिलेख नहुदा खर्चको विश्लेषण समेत गर्न नसकिने हुदा अभिलेख व्यवस्थित गरी सम्बन्धित योजनाको लागि नगरी नहुने खर्च मात्र भुक्तानी हुनुपर्दछ ।

६. **बढी भुक्तानी** : एक प्राथमिक विद्यालय भवन निर्माणको लागि रु.८,०५,०००।०० खर्च भएको छ । उक्त कार्यको लागि सम्बन्धित प्राविधिकले तयार गरेको विस्तृत नापजाँचर कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन बीच कामको परिमाण फरक पारी रु.४६,९९७।३४ बढी भुक्तानी भएकोले उक्त रकम सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्दछ ।
७. **वितरण भर्पाई** : कार्यालयले एक संस्थालाई २०७३।३।३ को बिल अनुसार ५५० स्मारिका छपाई वापत रु.५३,८८४।०० भुक्तानी गरेकोमा उक्त स्मारिका किताब जिन्सी दाखिला तथा सोको वितरण भर्पाई राखेको छैन ।
८. **प्रतिकालय निर्माण** : प्रतिकालय निर्माण गर्न लागत अनुमान बमोजिम कार्यालयले रु.३४५९३।०० र जनश्रमदान रु.४९९३।०० गर्ने गरी २०७२।९।८ मा एक उपभोक्ता समिति बीच सम्झौता गरेको देखिन्छ । उक्त प्रतिकालय निर्माण गरेको बिस्तृत विवरण तथा कार्यसम्पन्न प्रतिवेदनमा रु.३४५९३।०० को कार्य भएको लेखाँकनमध्ये २६ गेजको जस्तापाताले छाना छाउने कार्य ७९.२० घन मिटर प्रति वर्ग मिटर ९९५।३० दरले ९,५४,४६६।०० को कार्य सम्पन्न भएको आधारमा भुक्तानी गरेको देखिन्छ । निर्माण उपभोक्ता समिति अध्यक्षको अध्यक्षतामा २०७२।९।१४ बसेको सार्वजनिक लेखापरीक्षण गरी सर्वसम्मत निर्णय पारित गरेकोमा २६ गेजको जस्तापाता छाउने काम उल्लेख भएको छैन । यसरी जस्तापातामा भएको खर्च रु.९,५४,४६६।- को उपयोग स्थिति स्पष्ट नभएकोले स्पष्ट गर्नुपर्दछ ।
९. **ग्रामीण पुनःनिर्माण तथा पुनःस्थापना आयोजना** : सोलावाङ्ग बालुवा जामावगर सडक निर्माणको लागि रु.९६,८०,९९,७०६।०० को लागत अनुमानमा २०७४।३।२५ सम्म कार्य सम्पन्न गर्ने गरी २०७२।३।२५ मा सम्झौता गरी गत वर्ष रु.९,२९,००,०००।०० पेशकी दिएको छ । यो वर्ष ३ वटा रनिङ्ग बिलबाट रु.६,२९,५४,३५७।०० खर्च भएकोमा पाउनेभन्दा रु.७,००,०००।- बढी पेशकी दिएको, प्रोभिजनल सम रु.९,२५,०००।- खर्चको बिल भरपाई नराखेको, कन्टिन्जेन्सी खर्चबाट खरिद गर्न नपाउने टि.भि. खरिद गरी रु.२७,९२०।- खर्च गरेको, कार्यक्रममा नपरेका वृत्तचित्र निर्माणमा रु.९,४९,९६९।- खर्च समावेश गरेको र निर्माण व्यवसायीसंग बाँकी रहेको रु.७५,००,०००।- पेशकी फछ्यौट नगरेको अवस्था छ । यस्तो खर्चमा नियन्त्रण गरी पेशकी फछ्यौट गर्नुपर्दछ ।
१०. **स्थलगत अनुगमन** : सोलावाङ्ग बालुवा जामावगर सडक निर्माण कार्यको २०७३।९।०२३ गते स्थलगत निरीक्षण गरेकोमा उक्त सडक निर्माणको ट्रयाक खोल्ने कार्य भइरहेको, करिव ५.२ कि.मी. को ट्रयाक खुलेको व्यहोरा जानकारी भएको, ठाँउ ठाँउमा स्ट्रक्चर निर्माण भइरहेकोमा क्युरिड अर्थात् पानीले भिजाउने कार्य पर्याप्त रूपमा भएको नपाइएको, बालुवा सिमेन्ट मिश्रण गर्दा जस्तापाता वा प्लाष्टिक नराखी भुइमै मिश्रण गरेको देखिएको, सडकको शुरुस्थल बालुवामा अस्थायी घर टहरा वनी मुखमै ट्रयाक पूर्णरूपमा विस्तार नभएको र २०७३।३।२५ मा कार्य सम्पन्न गर्न नसकेको अवस्था देखिएको छ । गुणस्तर नियन्त्रणमा ध्यान दिई समयमानै निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्दछ ।

जिल्ला शिक्षा कार्यालय

१. **चौमासिक खर्च** : कार्यालयले पूर्व स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन गरी सो अनुसार बजेट खर्च गर्नु पर्दछ । कार्यालयबाट प्राप्त चौमासिक कार्यक्रम सञ्चालन तथा पूंजीगत खर्च

सम्बन्धी विवरण अनुसार ६ बजेट उपशीर्षकमा कुल खर्च रु.१३,१६,४५,७०२।०० मध्ये प्रथम चौमासिकमा रु.१७५०००।००, दोस्रो चौमासिकमा रु.६,४९,०१,२५५।०० र तेस्रो चौमासिकमा रु.६,६५,६९,४४७।०० खर्च भएको छ भने आषाढमा मात्र रु.६,३८,७८,०००।०० खर्च भएको छ । यसरी कुनै शीर्षकमा तेस्रो चौमासिकमा १०० प्रतिशतसम्म र कुनै शीर्षकमा आषाढमा मात्र १०० प्रतिशत खर्च हुनुले आर्थिक वर्षको अन्त्यमा मात्र कार्य हुने र अनुगमन तथा मुल्यांकन समेत नभइकामको गुणस्तरमा असर पर्न सक्दछ ।

२. **आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था** : प्रचलित आर्थिक ऐन नियमको पालना गरी कार्यालयले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ बनाउनु पर्दछ । उद्देश्य प्राप्तमा सम्भावित जोखिम क्षेत्रहरूको पहिचान गरी निराकरणकाउपाय अवलम्बन गर्नुपर्ने, मर्मत खर्च अभिलेख राखी व्यवस्थित गर्नुपर्ने, खरिद इकाई र योजना तयार गरी खरिद गर्नुपर्ने, खर्चका बिल भरपाई प्रमाणित गर्नुपर्ने, विद्यालयको सामाजिक परीक्षण र वित्तीय लेखापरीक्षण प्रतिवेदन लिनुपर्ने, भ्रमण खर्च पुष्ट्याईको लागि प्रतिवेदन राख्नुपर्ने, जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन गर्नुपर्ने, पुराना सामानको मूल्य खुलाई राख्नुपर्ने जस्ता व्यहोरा देखिएका छन् । यसमा सुधार गरी नियमको पालना गर्नुपर्दछ ।

३. **दरबन्दी मिलान** : विद्यालय समायोजन कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७० अनुसार कुनै विद्यालयमा हिमाल, पहाड र तराईमा तोकिए बमोजिम विद्यार्थी संख्या नभएमा जिल्ला शिक्षा समितिले त्यस्तो विद्यालय बन्द गरी अर्को पायक पर्ने विद्यालयमा नियमानुसार समायोजन गर्न सक्नेव्यवस्था छ । निर्देशिकाको बुँदा नं. १४(१) विद्यालय समायोजन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि विद्यालयको तथ्याङ्क संकलन गरी सम्भाव्यता अध्ययन गर्नुपर्ने र कार्यालयले तोकिएको सीमाभन्दा कम विद्यार्थी संख्या रहेका विद्यालयहरू बन्द गरी विद्यालय समायोजन वा दरबन्दी मिलान कार्य गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । शिक्षा ऐन, २०२८ र नियमावली, २०५९ समेतले समायोजनको व्यवस्था गरेतापनि उक्त व्यवस्था बमोजिम शिक्षक तथा विद्यालय समायोजन गरेको छैन ।

प्राप्त विवरण अनुसार विगत वर्षहरू देखि विभिन्न तहका स्थायी, अस्थायी तथा राहत शिक्षकहरू १७ जनालाई विभिन्न विद्यालयहरूमा काजमा राखेको देखिएकोमा शिक्षकहरूलाई एक विद्यालयबाट अर्को विद्यालयमा काजमा राख्न पाउनु पर्ने आधार पेश नगरी काज राखेको पाइयो । न्यून दरबन्दी भएका विद्यालयहरूबाट शिक्षकहरूलाई अन्यत्र काजमा राख्दा उक्त विद्यालयको पठनपाठनमा पर्ने असरको समेत विश्लेषण गर्नुपर्दछ ।

४. **निकासा खाता** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ४५ बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीले आय व्यय ठिकसँग भएको छ भन्ने कुरामा विश्वस्त हुन कुनै पनि काम अनावश्यक रूपमा दोहोरो हुने गरी विभिन्न कर्मचारी वा निकायबाट गरिएको छैन र तिनिहरूको पालना गरिएको छ भन्ने कुरामा ध्यान दिनुपर्ने उल्लेख छ । यो वर्ष जिल्ला स्थित विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकको तलब भत्तामा रु.४२,४३,९५,४१६।- निकासा दिएको छ । विद्यालयहरूलाई तलब भत्ता लगायतका चौमासिक निकासा दिँदा कार्यालयले सोको अभिलेख खातामा चढाउने गरेको देखिएन । जसले गर्दा सबै विद्यालयको निकासा एककृत रूपमा भिडान गर्न सक्ने स्थिति रहेन । तसर्थ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई विश्वसनीय एवं भरपर्दो बनाउन विद्यालयहरूको चौमासिक निकासाको विद्यालयगत अभिलेख खाता राख्नुपर्ने देखियो ।

५. **दरबन्दी र पदपूर्ति** : कार्यालयले विद्यालयगत रूपमा शिक्षकहरूको स्वीकृत दरबन्दी विवरण र कार्यरत शिक्षकहरूको विवरण अद्यावधिक गरी राखेको पाइएन । शिक्षकहरूको तलब भत्ता निकासा हुदा कुन विद्यालयमा शिक्षकहरूको स्वीकृत दरबन्दी कती हो र कती निकासा हुनुपर्ने हो भनी एकिन हुन सकेन । विद्यालयले पठाएको चौमासिक माग फारामको आधारमा शिक्षकहरूको तलब

भत्ता निकासी गरेको पाइयो । यसरी तलब भत्ता निकासी हुँदा स्वीकृत दरबन्दीभन्दा बढी निकासी हुन सक्ने, कुनै विद्यालयमा शिक्षकहरूको चाप हुने तथा कुनैमा शिक्षकहरूको अभाव हुन सक्ने हुँदा कार्यालयले शिक्षकहरूको विद्यालयगत दरबन्दी, कार्यरत र रिक्त अवस्थाको प्रस्ट हुने गरी अभिलेख तयार गरी समय समयमा अद्यावधिक समेत गर्नुपर्दछ ।

६. **पोशाक भत्ता** : अस्थायी शिक्षकलाई पोशाक भत्ता दिनुपर्ने कानूनी व्यवस्था नभएकोमा पनि जिल्लाका विभिन्न विद्यालयमा कार्यरत २०० अस्थायी शिक्षकहरूलाई रु.७५००।०० का दरले हुने रु.१५,००,०००।०० पोशाक भत्ता पाउने आधार बेगर निकासी दिएको छ ।
७. **निकासी** : श्री निम्न माध्यमिक विद्यालय स्यालापाखाका एक शिक्षकलाई अवकाश पढ्नको रु.३,७६९।४० समेत निकासी दिएकोले सो रकम असुल गरी दाखिला गर्नुपर्दछ ।
८. **राजस्व दाखिला** : विभिन्न ३ कर्मचारीको पेशकी फछ्यौट गर्दा कर कट्टि गरेको रु.२२,४७०।- दाखिला नभएकोले सम्बन्धितबाट असुल गरी दाखिला गर्नुपर्दछ । साथै १ कर्मचारीले सम्बन्धित फर्मबाट कर कट्टी नगरी पेशकी बांकीबाट दाखिला गरेको हुँदा सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्दछ ।
९. **खर्च पुष्ट्याई** : कार्यालयले सेरीगाँउ सामुदायिक अध्ययन केन्द्र लगायत ३ वटा अध्ययन केन्द्रलाई ५००००।०० का दरले रु.१,५०,०००।०० पुस्तकालय स्थापना प्रयोजनको लागि रकम निकासी दिएकोमा पुस्तकालय प्रयोजनको लागि नै रकम उपयोग भएको पुष्ट्याई राखेको छैन ।
१०. **शीर्षक फरक पारी खर्च** : करारमा कार्यरत २ कर्मचारीहरूको रु.३,३७,४८०।-पारिश्रमिक सेवा शुल्क शीर्षकबाट खर्च लेख्नु पर्नेमा तलब शीर्षकबाट खर्च लेखेकोले नियम सम्मत देखिएन ।
११. **विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम** : वास्तविकभन्दा बढी विद्यार्थी संख्या देखाएको, स्थिति प्रतिवेदन समेत ५ प्रकारको छपाईमा रु.८०,८३७।- खर्च भएकोमा सामान जिन्सीमा नदेखिएको, २ विद्यालयलाई कम्प्युटर अनुदान तथा १ विद्यालयलाई विद्यालय व्यवस्थापन वापत रु.३ लाख अनुदान निकासी दिएकोमा उपयोग स्थिति स्पष्ट हुने अनुगमन प्रतिवेदन नराखेको, विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थी संख्या तथा निःशुल्क पाठ्यपुस्तक दिने निर्णय नराखी १७ विद्यालयलाई नपुग तथा छुट निःशुल्क पाठ्यपुस्तक रकम रु.४,३४,९९१।- निकासी दिएको, छात्रवृत्ति समितिको निर्णय समेतका कागजात बेगर १० वटा विद्यालयलाई रु.३,५७,२००।- निकासी दिएको, निर्धारित मूल्यभन्दा बढी दरमा निःशुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण वापत रु.१२,९२,८९५।- पाउनेभन्दा बढी निकासी दिएको छ । कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका, २०७२।७३ ले गरेको व्यवस्था अनुरूप नहुने खर्चमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।
१२. **अपांग विद्यार्थी छात्रवृत्ति** : कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका, २०७२।७३ अनुसार अपांग विद्यार्थीहरूका लागि छात्रवृत्ति (९, १०) वितरण गर्न पूर्व तथ्यांक एकिन गरेर मात्र निकासी दिने र जिल्ला छात्रवृत्ति वितरण समितिको बैठकबाट यस पुस्तिकाको ६.३.१.२ मा उल्लेखित छात्रवृत्तिको प्रकारका आधारमा विद्यालयगत संख्या एकिन गरी सोको नामनामेसी, परिचयपत्र प्रमाण संलग्न गरी निकासी गर्नुपर्ने व्यवस्था भएकोमा यस कार्यालयले नामनामेसी विवरण र परिचय पत्र र विद्यालय अनुसार कोटा निर्धारण बेगर नेराउमावि चुनवांग बैंक खाता नं. ७७ मा ३५००।०० लगायत विभिन्न २० विद्यालयको खातामा रु.३५७००।०० निकासी गरेकोमा लक्षित विद्यार्थीले छात्रवृत्तिका प्रकारका आधारमा प्राप्त गरे नगरेको स्पष्ट छैन । स्पष्ट गरी वास्तविक स्थिति यकिन गर्नुपर्दछ ।
१३. **दलित छात्रवृत्ति** : दलित छात्रवृत्ति जिल्ला स्तरमा व्यवस्थापन समितिले योजना तर्जुमा कार्यान्वयन गर्न कक्षा भर्ना भई अध्ययनरत विद्यालयगत विद्यार्थी संख्या, नामनामेसी सहितको विवरण राखी

छात्रवृत्ति निकासी गर्नुपर्नेमा सो बेगर कार्यालयको वार्षिक कार्यक्रममा कक्षाका दलित विद्यार्थी कोटा १२६४ को प्रतिविद्यार्थी रु ५००००० का दरले हुने रकम रु.६३२,०००००० निकासी दिएको छ । आवश्यक विवरण राखी वास्तविक रकम निकासी दिनुपर्दछ ।

१४. **छात्रवृत्ति** : उच्च माध्यमिक तहको विज्ञान विषय सञ्चालन हुन नसकेका जिल्लाहरूका प्रवेशिका परीक्षा उत्तिर्ण गरी विज्ञान विषयमा अध्ययन गर्न इच्छुक विद्यार्थीलाई तोकिएको नजिकको अर्को जिल्लामा अध्ययन गराउने व्यवस्था मिलाउनका लागि प्रति विद्यार्थी प्रति महिना रु.३०००००० का दरले १० महिनाको वार्षिक रु.३०,०००००० छात्रवृत्ति स्वरूप प्रदान गर्ने र त्यस्ता विद्यार्थीको लागि शिक्षण शुल्क नलाग्ने व्यवस्था छ । विद्यार्थी छनौट गर्दा २०७१।७२ मा छात्रवृत्ति पाएका विद्यार्थीका लागि कक्षा १२ मा अध्ययनका लागि छात्रवृत्ति दिने र छात्रवृत्ति प्रदान गर्दा छात्रवृत्ति पाउने विद्यार्थी संख्या, नामनामेसी सहित विवरण, जिल्ला छात्रवृत्ति व्यवस्थापन समिति, विद्यालय व्यवस्थापन समिति र जिल्ला शिक्षा कार्यालयको निर्णय हुनुपर्नेमा कार्यालयले विद्यार्थी विवरण, नामनामेसी र विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सिफारिस बेगरहिमालय उमावि खोलागाउँलाई रु.३,००,०००००० निकासी दिएको छ । लक्षित वर्गले उक्त रकमको छात्रवृत्ति प्राप्त गरेको आश्वस्त हुने आधार राखेको छैन ।
१५. **लेखापरीक्षण शुल्क** : कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका, २०७२।७३ अनुसार सामुदायिक विद्यालयहरूले वार्षिक आर्थिक कारोबारको सामाजिक परीक्षण तथा आर्थिक लेखापरीक्षण अनिवार्य रुपमागराई जिल्ला शिक्षा कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेव्यवस्था छ । लेखापरीक्षण प्रयोजनको लागि कार्यालयले यो वर्ष ३९९ विद्यालयलाई रु.३,९९,०००।- उपलब्ध गराएकोमा कुनैपनि विद्यालयले लेखापरीक्षण गराई प्रतिवेदन पेश गरेका छैनन् । लेखापरीक्षण प्रतिवेदन पेश गरी रकम उपयोग प्रति आश्वस्त गराउनु पर्दछ ।
१६. **कार्यक्रम खर्च** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ (३६)३ मा सरकारी रकम खर्च गर्दा खर्चको विल भरपाई सहित लेखा राख्नु पर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले २०७३।३१ मा कार्यक्रम सञ्चालन गरेको खर्चमा भरपाई बेगर ५ व्यक्तिको नाममा सहभागी, सहजकर्ताको हाजिरी समेत नभएको अवस्थामा खर्च लेखेको रु.१३,३५।०० असुल गर्नुपर्दछ ।
१७. **विद्यालय भौतिक निर्माण** : शिक्षा विभागबाट जारी भएको कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका, २०७२।७३ बमोजिम निकासी गरेको रकममा उल्लेख भए अनुसार कार्य सम्पन्न गरी आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म पेश गर्नुपर्नेमा यस वर्ष २४२ विद्यालय निर्माणको लागि रु.१२,०८,५०,०००।०० निकासी गरेकोमध्ये रु.५,३५,५०,०००।०० को कार्य सम्पन्न भएको छैन ।
१८. **रकम सदुपयोग** : सशर्त पूंजीगत अनुदान वापत ५ विद्यालयलाई रु.२५ लाख निकासी दिएकोमा प्राप्त रकम उपयोग गरी कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन तथा अनुगमन प्रतिवेदन पेश नभएकोले खर्चको उपयोग प्रति आश्वस्त हुने अवस्था छैन ।
१९. **प्रतिवेदन** : शीतल उच्च माध्यमिक विद्यालय चौरजहारीलाई कार्यस्थल तालिमको लागि रु.१७४,०००।०० र ल्याव सामग्री रु.१,००,०००।०० र अन्य अनुदान रु.१८,००,०००।०० गरी रु.२०,७४,०००।- र रुक्मिणी उच्च माध्यमिक विद्यालय,रुकुमकोटलाई ल्याव सामग्री सहयोग अनुदान रु.१६,००,०००।०० मिति २०७३ आषाढको अन्त्यमा निकासी दिएको छ । सो रकम तोकिएको कार्यक्रममा खर्च भए नभएको सम्बन्धमा कार्यालयबाट सघन अनुगमन गरी कामको विवरण तथा खर्चको यथार्थता उल्लेख गरी आश्वस्त गराउनु पर्दछ ।

२०. **तलव अनुदान** : सरकारी निकाय समिति एवं बोर्डहरूलाई सशर्त चालु अनुदान अन्तर्गत २० देखि २४ उच्च माध्यमिक विद्यालयमा २ देखि ३ शिक्षक राखे वापत ४४ देखि ५२ शिक्षकको लागि यो वर्ष रु.१,६५,११,८५२।०० अनुदान उपलब्ध गराएको छ । खर्चको भौचरसाथ नियुक्ति पत्र, विद्यालयहरूमा निरन्तर अध्यापनमा संलग्न रहेको व्यहोरा र कार्यालयले अनुगमन गरेको प्रतिवेदन संलग्न नगरी भरपाईको आधारमा अनुदान उपलब्ध गराएकोले अनुगमन प्रतिवेदन पेश हुनु पर्दछ ।
२१. **कक्षा कोठा** : इसिडिको कक्षा कोठा व्यवस्थापनको लागि सःशर्त पूंजीगत अनुदान रु.८०,०००।-एक विद्यालयलाई उपलब्ध गराएकोमा सो रकम उपयोग गरी विद्यालयले कक्षा कोठाको व्यवस्थापन गरे नगरेको स्पष्ट गरेको छैन ।
२२. **राजस्व** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ९(३) मा कार्यालयमा नगद वा बैंक भौचरको रूपमा प्राप्त भएको जुनसुकै राजस्व रकम अनिवार्य रूपमा आम्दानी रसिद काटी सम्बन्धित खातामा आम्दानी जनाउनुपर्ने र नियम १० मा राजस्व लेखा अद्यावधिक गरी राख्ने व्यवस्था छ । यो वर्ष रु.८५१०६६५।०० राजस्व आम्दानी गर्दा दैनिक राजस्व आम्दानी खाता र रसिद नियन्त्रण खाता लगायत राजस्व लेखा निर्देशिकाले उल्लेख गरे बमोजिमको सेस्ता अद्यावधिक गरी राखेको छैन । राजस्व सेस्ता अद्यावधिक गरी वास्तविक राजस्व आम्दानी यकिन गर्नुपर्दछ ।
२३. **भ्रमण खर्च** : एक कर्मचारी रुकुमसरुवा भई आउदाको परिवार समेत ५ जनाको रु.२८,५००।-भ्रमण खर्च भुक्तानी भएकोमा नपाउने दोब्बर बसभाडा वापतको रकम रु.९,२५०।- सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्दछ ।
२४. **स्थलगत निरीक्षण** : यमुना नन्द नमूना मावि सेरीगाउँ मुसीकोटको २०७३।१०।२० मा स्थलगत निरीक्षण गर्दा २०७२।७३ को लेखापरीक्षण सम्पन्न नभएको, आयव्यय विवरण बाहेक शिक्षा नियमावलीले तोकेका अनुसूचिहरू नभएको, ०७०।७१ र ०७१।७२ मा बनेको ४ कोठे भवनको रेलिंग तयार नदेखिएको, विद्यार्थी हाजिरी पुस्तिका प्रमाणित नभएको, ०७३ वैशाखमा कक्षा १ देखि १० सम्म ३९५ विद्यार्थी र ०७३।१०।२० गते ३१० जना विद्यार्थी उपस्थित देखिएको र (स्थायी अस्थायी र राहत समेत) शिक्षक संख्या १४ जना देखिएकोले विद्यार्थी शिक्षक अनुपात नमिलेको पाइयो । यसैगरी सरस्वती मावि सल्लेको २०७३।१०।२० मा स्थलगत निरीक्षण गर्दा विद्यालय भवन निर्माण गत वर्ष र यस वर्षकोरु.१० लाख समेतको लागतमा निर्माण भएकोमा भ्यांगमा रेलिंग र एकतला माथि सेफ्टवाल निर्माण कार्य बाँकी रहेको, प्रावि तर्फ ५ जना दरबन्दी रहेकोमा १ जना पशुपति मावि रातामाटाबाट काज आएकोमा काज ल्याउन मिल्ने आधार पेश नभएको, २०७२।७३ को लेखापरीक्षण सम्पन्न नभएको, शिक्षा नियमावलीले तोकेका आयव्यय विवरण सम्बन्धि अनुसूचि अभिलेख प्रयोग नभएको, विद्यार्थी हाजिरी पुस्तिका प्रमाणित नभएको, छात्रवृत्ति सम्बन्धी शीर्षकमा दामासाहीले वाडेको, पाठ्यपुस्तक विल मिति २०७३।२।१० देखिंदा वितरण भरपाई समेत नभएकोले ढिला वितरण भएको, विद्यालयमा २०७३ वैशाखमा कक्षा १ देखि १० सम्म २०९ विद्यार्थी रहेको र ०७३ माघ २० मा १७५ विद्यार्थी रहेकोमा ८ जना शिक्षक कार्यरत रहेकोले विद्यार्थी शिक्षक अनुपात नमिलेको समेतका व्यहोरा देखिएकाले आगामी दिनमा सुधार हुनुपर्दछ ।

जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय

१. **चौमासिक खर्च** : चौमासिक रूपमा वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृत गरी सोही बमोजिम चौमासिक रूपमा लक्ष्य तोकी बजेट विनियोजन गरिएको हुन्छ । कार्यालयले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार वार्षिक खर्च रु.५,०४,६७,२५९।९६मध्ये तेस्रो चौमासिकमा रु.३,५०,८७,६९७।९६ खर्च भएको छ भने आषाढ महिनामा मात्र रु.१७४०४२७६.७६खर्च भएको छ । तेस्रो चौमासिक र आषाढ महिनाको

खर्चको समग्र प्रतिशत क्रमशः ६९.५२ र ३४.०७ प्रतिशत रहेको छ । तेस्रो चौमासिक र आषाढ महिनामा विनियोजित रकमको ठूलो अंश खर्च भएको सम्बन्धमा ढिलो अख्तियारी प्राप्त भएकोले अन्त्यमा खर्च भएको भनाई रहेतापनि यसमा सुधार हुनुपर्दछ ।

२. **वार्षिक लक्ष्य प्रगति** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम २५ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने प्रत्येक कार्यालयले अनुसूची २ बमोजिमको ढाँचामा चौमासिक प्रगति विवरण तयार गरी तालुक कार्यालयमा तथा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा पठाउनु पर्ने उल्लेख छ । आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम २६ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रगति समिक्षा गर्नुपर्ने व्यवस्था उल्लेख छ । लेखापरीक्षणलाई प्राप्त वार्षिक लक्ष्य प्रगति विवरण अनुसार कुल १५ वटा कार्यक्रममध्ये ९० प्रतिशतभन्दा बढी प्रगति रहेका कार्यक्रम १३ वटा र ९० प्रतिशतभन्दा कम प्रगति रहेका कार्यक्रम २ रहेको पाईयो । कार्यक्रमहरु समयमै सम्पन्न गर्ने गराउने तथा लक्ष्य बमोजिम शतप्रतिशत प्रगति हासिल गर्नेतर्फ पहल हुनुपर्दछ ।
३. **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली** : कार्यालयले आर्थिक ऐन नियमको पालना गरी आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था भरपर्दो बनाउनु पर्दछ । तर जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा नगरेको, जिन्सीमा खातामा रहेको पुराना सामानको मूल्य खुलाउनु पर्नेमा नखुलाएको, भ्रमण प्रतिवेदन लिनुपर्नेमा नलिएको, कार्य विवरण तयार गरी कर्मचारीलाई अधिकार र जिम्मेवारी दिनुपर्नेमासो नदेखिएको, वर्षान्तमा पेशकी फछ्यौट हुनुपर्नेमा नभएको, भ्रमण अभिलेख राख्नुपर्नेमा नराखेको, सम्भावित जोखिम पहिचान गरी जोखिम न्यूनीकरण हुने किसिमबाट कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
४. **वार्षिक खरिद योजना** : सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ६ मा सार्वजनिक निकायले खरिद गुर्योजना तथा वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ । यसैगरी सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८ मा वार्षिक १० लाखभन्दा बढीको खरिदमा खरिद गुर्योजना स्वीकृत भएको भए सो समेतलाई आधार मानी वार्षिकखरिद योजना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले लेखापरीक्षणलाई पेश गरेको औषधीको खरिद योजनामा खरिद क्रियाकलापहरुको विस्तृत र अनुमानित मूल्य उल्लेख भएको पाइएन । विस्तृत रुपमा तयार नपारेको योजनालाई आधार मान्दा सो अन्तरगतका क्रियाकलाप सञ्चालनमा कठिनाई हुन जान्छ । कार्यालयले मूल्य समेत देखिने गरी विस्तृत खरिद योजना बनाउनु पर्दछ ।
५. **कार्यक्रम खर्च खाता** : विभिन्न कार्यक्रममा विनियोजन भएको रकमभन्दा बढी खर्च हुन नदिन तथा कार्यक्रमगत खुद खर्च एकिन गर्न कार्यक्रम अभिलेख खाता राख्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले एक उपशीर्षकभित्र धेरै कार्यक्रम रहेकोमा आन्तरिक नियन्त्रणको लागि र कुनै कार्यक्रममा विनियोजन भन्दा बढी खर्च हुन नदिन पनि कार्यक्रमगत खर्च खाता राख्नुपर्नेमा सो बमोजिमराखेको छैन ।
६. **पेशकी** : स्वास्थ्य सेवा विभागको २०६८।४।२२ को पत्रानुसार कार्यालयले नदिइ नहुने पेशकी, कार्यक्रम सञ्चालन र सेवा सञ्चालनबाहेक अन्य पेशकी नदिने, एकपटक पेशकी लगिसकेपछि सो पेशकी फछ्यौट नभएसम्म अर्को पेशकी नदिने, कार्यक्रम सम्पन्न भएको ३५ दिनभित्र फछ्यौट नगर्नेलाई आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ अनुसार व्याज लगाइ मात्र पेशकी फछ्यौट गर्ने र आर्थिक वर्षभित्र फछ्यौट नहुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन पेशकी उपलब्ध गराउनु पर्ने भएमा यस विभागको समेत अनिवार्य स्वीकृति लिने भनी उल्लेख भएकोमा कार्यालयले सो विपरित पेशकी माथि पेशकी दिने र लामो समयपछि सबै पेशकी एकमुष्ट फछ्यौट गर्ने गरेको पाइयो । कर्मचारीलाई पेशकी माथि पेशकी दिने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

७. **नापी किताब** : एक निर्माण सेवालाई बासर हाउस एण्ड पेन्टीङ्ग कार्य गरेवापतरु.३,४३,०००/- र एक संस्थालाई जेनेरेटर हाउस निर्माण गरेवापतरु.३,५७,०००/०० भुक्तानी दिई खर्च गरेको छ। सम्बन्धित प्राविधिकले तयार गर्ने नापी किताबमा उक्त कार्यको आइटमगत परिमाण र दर समेत उल्लेख गरी निर्माण व्यवसायीलाई भुक्तानी दिनुपर्नेमा सो भएको छैन। नियमले निर्देशित गरेको प्रक्रिया पूरा गरी खर्च गर्नुपर्दछ।
८. **मूल्य अभिवृद्धि कर** : सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को व्यवस्था बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्तावाला फर्मसंग सामान खरिद गर्नुपर्नेमा सो बेगर रु.५२ हजार मूल्यको आल्मोनियम ढोका र टिभि स्टेण्ड खरिद गरेको छ। त्यसैगरी एक सप्लायर्ससंग भाडा च्याक रु.६००/०० का दरले ६० वटा खरिद गरी रु.३६,०००/०० भुक्तानी गर्दा समेत उक्त नियमको पालना गरेको देखिएन।
९. **रिचार्ज कार्ड** : एक डिस्ट्रीब्यूटर्सलाई रिचार्ज कार्ड खरिद वापतरु.१,६२,४६४/१२ खर्च गरेको छ। खरिद भएका रिचार्ज कार्ड वितरण भरपाई नराखेकोले खर्चको उपयोग स्थिति स्पष्ट छैन।
१०. **कर** : हाइड्रोसिल निःशुल्क अपरेशन शिविर सञ्चालन प्रयोजनमा उपयोग गरेको गाडी भाडा वापतरु.४०,०००/०० खर्च गरेकोमा नियमानुसार १० प्रतिशतले हुनेअग्रिम कर रु.४०००/०० दाखिला नगरेकोले सम्बन्धितबाट असुल गरी दाखिला गर्नुपर्दछ।
११. **सोभै खरिद** : सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८५ को उपनियम १ बमोजिम (तिन लाख रुपैया) सम्मको मालसमान सोभै खरिद गर्न सकिने व्यवस्था भएको र सोही नियमावलीको नियम ८५ को उपनियम (१)(ख) मा त्यस्तो खरिद एक आर्थिक वर्षमा एकै पटक वा पटक पटक गरी एकै फर्म वा कम्पनीबाट सीमाभन्दा बढी खरिद गर्न नपाउने व्यवस्था छ। कार्यालयले यो वर्ष नियम १८ अनुसारको मौजुदा सुची तयार नगरी पटक पटक विभिन्न कार्यक्रमको लागि ५ फर्मबाट रु.१३,१२,२१२/०० औषधि तथा सर्जिकल सामान सोभै खरिद गरेको छ। नियम बमोजिम पटक पटक सिधै खरिद नगरी एकमुष्ट रुपमा खरिद गर्नुपर्दछ।
१२. **औषधिको भण्डारण अभिलेख** : औषधिको आम्दानी तथा खर्चको अभिलेख माग गरी केहि औषधिको अभिलेख भिडान गरिएकोमा औषधिको आम्दानी खर्चको अभिलेख चुस्त दुरुस्त नभएको पाइयो। कार्यालयको भण्डार शाखामा रहेका औषधीमध्ये विभिन्न ११ प्रकारका औषधि छनौट गरी परीक्षण गर्दा औषधिको आम्दानी खर्च परिमाण खरिद तथा केन्द्रबाट पठाएको, कार्यालयले मौज्जात देखाएको र कार्यालयको सफ्टवेयरमा फरक परेको छ। फरक परेको सम्बन्धमा स्पष्ट गरी वास्तविक मौज्जात परिमाण यकिन गर्नुपर्दछ।
१३. **औषधि भण्डार परीक्षण** : प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पुर्नजागरण महाशाखाको कार्यक्रम निर्देशिका बमोजिम कार्यालयले खरिद गरेका औषधि तथा सर्जिकल सामानहरुमा “नेपाल सरकारको निःशुल्क स्वास्थ्य कार्यक्रमका लागि” भन्ने लोगो लगाउनु पर्ने व्यवस्था छ। त्यसैगरी सार्वजनिक लेखा समितिले म.ले.प. को ४७ औं प्रतिवेदनको निःशुल्क औषधि वितरण लोगोको व्यहोराका सम्बन्धमा सुझावलाई कडाई साथ लागू गर्ने निर्णय समेत गरेको देखिन्छ। कार्यालयले खरिद गरेका र हस्तान्तरण भई आएका निःशुल्क वितरण गर्ने औषधि तथा सर्जिकल सामानहरुमध्ये देहाय बमोजिमका १० प्रकारका औषधि तथा सर्जिकल सामानहरुमा “नेपाल सरकारको निःशुल्क स्वास्थ्य कार्यक्रमका लागि” भन्ने लोगो लगाएको छ छैन भन्ने सम्बन्धमा २०७३/१०/१७ मा भण्डार परीक्षण गर्दा १० वटा औषधि मध्येमा ३ वटा निःशुल्क वितरणको लोगो भएको, १ वटामा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको लागि आपूर्ति गरिएकोलेखेको र बाँकी ६ वटामा संस्थागत आपूर्ति मात्र

लेखेको पाईयो । यसबाट निर्देशिकाले निर्दिष्ट गरेको विषयको पालना भएको देखिएन । सोको पालना गर्नुपर्दछ ।

क्र.स.	औषधि/ सर्जिकल सामानहरूको नाम	म्याद नाघे ननाघेको	निशुल्क वितरण लोगो
१	जिवनजल	ननाघेको	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको लागि आपूर्ति
२	जिङ्ग सल्फेट	ननाघेको	नेपाल सरकार निःशुल्क लोगो भएको
३	एटिनोलोल	ननाघेको	नेपाल सरकार निःशुल्क लोगो भएको
४	एमोक्सिलिन सिरप	ननाघेको	संस्थागत आपूर्ति मात्र लेखेको
५	मेट्रोनिराजोल	ननाघेको	संस्थागत आपूर्तिमात्र लेखेको
६	सिटामोल सिरप	ननाघेको	संस्थागत आपूर्ति मात्र लेखेको
७	साल्ब्रोन	ननाघेको	संस्थागत आपूर्ति मात्र लेखेको
८	सिप्रोफल्क्ससिन	ननाघेको	नेपाल सरकार निःशुल्क लोगो भएको
९	सिटामोल ट्याबलेट	ननाघेको	नेपाल सरकार निःशुल्क लोगो भएको
१०	अक्सिटोसिन	ननाघेको	संस्थागत आपूर्ति मात्र लेखेको

उल्लेखित औषधिको नमुना लिई भिडान गर्दा सबै औषधि म्यादभित्रकै रहेको पाईयो । निःशुल्क वितरणको लोगो नलागेको औषधिको हकमा सहि सदुपयोग भएको आश्वस्त हुने आधार राखेको छैन ।

१४. **हस्तान्तरण** : कृषि तथा खाद्य सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत बोलपत्र मार्फत भाडाकुडा लगायत विभिन्न ३६ प्रकारका सामान खरिद गरी जम्मा रु.१२,६८,०३६।०० एक ट्रेडर्सलाई भुक्तानी गरी कार्यालयमा कार्यक्रमतर्फ सामान दाखिला गरेकोमा उक्त सामान १० गाँउ विकास समितिका ३० वटा आमा समूहलाई पठाएको भनी हस्तान्तरण फाराम राखेतापनि बुझाएको भर्पाई ल्याई खातामा सामग्री घटाएको छैन । सो सामान समूहले प्राप्त गरेको पुष्टि गर्नुपर्दछ । यसैगरी १० गा.वि.स. का ३० वटा आमा समूहलाई रु.३३१८८९।- को ३० थान टेबुल र ९० थान च्याक पठाएको भनिएकोमा सो सामान सम्बन्धित समूहले प्राप्त गरेको प्रमाण राखेको छैन ।

१५. **नगद दाखिला** : एक सि.अ.हे.व.लाई आमा समूहमा खाद्य परिकार प्रदर्शन केन्द्र स्थापना कार्य समेतको लागि रु.२५,४२,०००।०० पेशकी लगेकोमा निर्देशिका समयमा प्राप्त नभई पछि प्राप्त हुँदा कार्यालयले भाडाकुडा खरिद गर्नुपर्ने व्यहोरा जानकारी हुन आएको भनि जम्मा रु.११,५६,४६८।०० फिर्ता गरेकोमध्ये प्रदर्शनी केन्द्रको लागि लिएको रु.९,००,०००।०० र अन्य कार्य गरी बचत हुन आएको रु.२,५६,४६८।०० दाखिला भएको हुँदा पेशकी दिदा कार्यक्रम निर्देशिका समयमै प्राप्त गरी सो बमोजिम लागत अनुमान तयार गरी दिनु पर्नेमा नगद दाखिला गर्नुपर्ने अवस्था आउने गरी पेशकी कारोबार गर्न उचित होइन ।

१६. **बजेट शीर्षक** : क्षेत्र करार कर्मचारी तथा अन्य कर्मचारीलाई तलब भुक्तानी गर्दा नेपाल सरकारको खर्च वर्गिकरण संकेत नं. २२४९२ अन्य सेवा शुल्क तथा सम्बन्धित खर्च शीर्षकबाट बाट खर्च लेख्नुपर्नेमा खर्च शीर्षक २११११ तलब शीर्षकबाट रु.९१०९७५।०० खर्च लेखेको नियम सम्मत देखिएन ।

१७. **जिन्सी दाखिला**: काठको हाफ अफिस टेबल, कुर्सी, बेञ्च, च्याक, स्टील दराज, स्टूल समेतको रु.३,००,०००।- मूल्य बराबरका सामान २ वटा स्वास्थ्य केन्द्रमाहस्तान्तरण भएका उल्लेख गरी खर्च गरेको छ । सो सामान उक्त स्वास्थ्य केन्द्रको जिन्सी खातामा दाखिला भई आमदानी बाँधेको प्रमाण राख्नु पर्ने राखेको छैन । यसैगरी एक फार्मसीबाट रु.१,२७,८५०।- बराबरको खरिद भएको

प्यारासिटामोल समेत १९ थरिका औषधि जिन्सी खातामा आम्दानी जनाउनु पर्नेमा सो समेत गरेको छैन ।

१८. **लेखापरीक्षण** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ नियम ९७ मा कार्यालय प्रमुखले तोकिएको बमोजिम लेखा र आर्थिक विवरण पेश गरी लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने व्यवस्था छ । राष्ट्रिय क्षयरोग केन्द्रले जिल्लामा क्षयरोग कार्यक्रम सञ्चालनको लागि पठाएको रु.३,२७,०००.०० कार्यालयको सेस्तामा आम्दानी जनाएतापनि आम्दानी/खर्च सोसंग सम्बन्धित सक्कल बिल भरपाई समेतका कागजात स्थलगत लेखापरीक्षणको क्रममा छलफल हुदा राष्ट्रिय क्षयरोग केन्द्रमा पठाएको जानकारी गराई लेखापरीक्षण गराएको छैन ।
१९. **आन्तरिक लेखापरीक्षण** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०६४ नियम ९६ मा कार्यालयका कार्यालय प्रमुखले आफ्नो कार्यालयको राजस्व, धरौटी तथा विनियोजनतर्फको आय व्यय तथा प्रचलित कानून बमोजिम खडा भएको कार्य सम्बन्धमा वा अन्य सार्वजनिक कोषको आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट गराउनु पर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयको स्वीकृत बजेटको हात्तिपाइले विरुद्ध औषधी खुवाउने कार्यक्रमको लागि रु.५४,५४,०००।०० र दादुरा रुवेलाला कार्यक्रमकोलागि रु.२७,००,०००।०० कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट सिधै रकम निकासामा भई खर्च गरेको देखिन्छ । उक्त रकमको आन्तरिक लेखापरीक्षण गरी सोको प्रतिवेदन पेश गरेको छैन ।
२०. **लगत तयार गर्ने** : कार्यालय प्रमुखले आफ्नो कार्यालयमा रहेको र खरिद गरी वा नगरी वा कुनै प्रकारले हस्तान्तरण भई वा वस्तुगत सहायता वा अन्य कुनै प्रकारका प्राप्त हुन आएको जिन्सी मालसामान विवरण र मूल्य समेत खुलाई जिन्सी किताबमा सात दिनभित्र आम्दानी बाँधी सेस्ता खडा गरी अध्यावधिक गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । औषधिको जिन्सी आम्दानीको छनौट परीक्षण गर्दा एमोक्सिलिन लगायत ५ प्रकारका मूल्य रु.१३९,०००।०० का दाखिला प्रतिवेदन १५५ मा उल्लेखित औषधि अन्य जिन्सी पाना नम्बर उल्लेख गरी आम्दानी गरेकोले तत्सम्बन्धमा स्पष्ट गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
२१. **औषधी खरिद** : ग्रामीण सामुदायिक जनस्वास्थ्य आधारभूत स्वास्थ्य नमूना स्वास्थ्य गाउ कार्यक्रम अन्तर्गत आवश्यक औषधिको थप सामग्री खरिद गर्न लगत इष्टिमेट रु.८७०७६५।०० को लागि तीनवटै बोलपत्र फर्महरु अयोग्य ठहर गरी र पुनः प्रक्रियामा नगर्दै एक संस्थाबाट २०७३।०२।२६ मा रु.५,९२,७६६।०० को औषधीहरु सोभै खरिद गरेको छ । सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ मा उल्लेखित खरिद प्रक्रिया अवलम्बन नहुने यस प्रकारको खरिद कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
२२. **धरौटी** : आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म रु.६,९०,७४४।५६ धरौटी मौज्जात रहेकोमा धरौटीको व्यक्तिगत खाता अद्यावधिक गरी प्रयोजन समाप्त भएको धरौटी आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ बमोजिम प्रक्रिया पुऱ्याई सदरस्थाहा गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
२३. **स्थलगत अनुगमन** : लेखापरीक्षणको क्रममा स्थलगत निरीक्षण गर्दा अस्पतालमा रहेका २ थान फ्रिज मर्मतगरी प्रयोगमा ल्याउन नसक्दा भ्याक्सीन भण्डारणमा असर परेको, अक्सिजन जेनेरेटर मेशिन २ थान मर्मत नभएबाट सेवा सन्चालनमा असर परेको र ईलेक्ट्रिक सक्सेसन मेशिन १ थान विग्रीएबाट सेवा सन्चालनमा असर परेको देखियो । मौजुदा उपकरणको समयमानै मर्मत सम्भार गरी सेवा प्रवाहमा सहजता ल्याउनु पर्दछ ।

जिल्ला हुलाक कार्यालय

१. **आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था** : जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएका कुराहरुको कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा नगरेको, राजस्वतर्फ राख्नुपर्ने आधारभूत अभिलेख नराखेको, जोखिम पहिचान गरी सो न्यूनिकरणको उपाय अवलम्बन गर्नुपर्नेमा नगरेकोले यसमा सुधार गर्नु पर्दछ ।
२. **टिकट** : कार्यालयले २०७२।७३ मा तयार गरेको टिकटको आर्थिक विवरणमा टिकट बिक्रीबाट रु.२,९०,१२५।०० आम्दानी भएको देखाएको छ भने कार्यालयको दैनिक टिकट बिक्री रजिष्टरबाट रु.२,९२,१२५।०० आम्दानी देखिएकोले रु.२००।- र टिकटतर्फ ८ थानको रु.८०।- फरक परेको सम्बन्धमा स्पष्ट गरी हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ ।
३. **धनादेश** : कार्यालयको धनादेश खातामा रु.४,९२१।०० विगत २०६७।०६८ देखि जिम्मेवारी रहेको र नाम नामेसी समेत उल्लेख नभएकोले उक्त रकम सम्बन्धीतलाई भुक्तानी गर्ने अन्यथा राजस्वमा दाखिला गरी हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ ।

नयाँ शहरी आयोजना कार्यालय

१. **कार्यालय स्थापना** : शहरी विकास कार्यक्रम रोल्पा जिल्ला स्थित भवन डिभिजन कार्यालयले हेर्ने गरेकोमा २०७२।०७३ बाट यो कार्यालयको स्थापना भएकोले उक्त डिभिजन कार्यालयबाट कार्यान्वयनको क्रममा रहेका आयोजनासँगै के कती जिन्सी, राजस्व, धरौटी तथा अन्य विषयहरु हस्तान्तरण भई आए सोको यकिन विवरण पेशहुन आएन । कार्यालयले हस्तान्तरण भई आएका सामानको अभिलेख राख्नु पर्दछ ।
२. **आयोजना कार्यान्वयन** : कार्यालयले उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यान्वयन गरेका र भुक्तानी दिएका आयोजनाहरुको शुरु सम्झौता लेखापरीक्षणमा पेश हुन नसक्दा उक्त आयोजनाहरुको भुक्तानी सही र यथार्थ हो भनी एकिन गर्न सकिएन । उपभोक्ता समितिसँग आयोजना सम्पन्न गर्दा लाग्ने कुल रकम, आयोजना शुरु हुने मिति र सम्पन्न हुने मिति लगायतका सम्झौतामा हुनुपर्ने अन्य शर्तहरु समेटिएको सम्झौता समेत लेखापरीक्षणको लागि पेश गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
३. **भेरिएशन** : एक सडक निर्माण आयोजनाको शुरु लागत रु.३४,१६,३२८।०८ रहेकोमा भेरिएशन आदेश मार्फत रु.१,७०,६९६।६९ थप गरी कुल लागत अनुमान रु.३५,८७,०२४।०० बनाइ उपभोक्ता समितिलाई भुक्तानी दिएको देखिन्छ । सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ तथा नियमावली, २०६४ अनुसार भेरियसन आदेश जारी गर्दा भेरियसन गर्नुपर्नाको कारण खुलेको प्राविधिक पुष्ट्याई राख्नुपर्ने व्यवस्था बमोजिम प्राविधिक पुष्ट्याई नराखी भेरिएशन स्वीकृतगरी भुक्तानी भएको नियमित देखिएन ।
४. **प्रतिलिपि बिल** : एक इन्जिनियरिङ्ग कन्सल्टेन्सीलाई पूँजीगत परामर्श वापत रु.८,५०,८५८।९२ भुक्तानी दिएको छ । उक्त कन्सल्टेन्सीको प्रतिलिपि बिल मु.अ.कर बाहेक रु.६,९१,९७८।- रहेकोमा अंक थप गरी रु.७,५२,९१२।५० बनाईएको र मु.अ.कर रकम समेत सच्याई रु.८९,९५७।- बाट रु.९७,८८६।- बनाई कुल रु.८,५०,८५८।९२ भुक्तानी दिएकोले सक्कल कर बिजक तथा उक्त मुल्य अभिवृद्धि कर रकम दाखिला भएको प्रमाण पेश गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
५. **कार्यान्वयन कार्यतालिका** : यो वर्ष उपभोक्ता समिति मार्फत गरेको कुनैपनि योजना कार्यान्वयन गर्दा आयोजना कार्यान्वयन कार्यतालिका बनाएको छैन । उपभोक्ता समितिसँग सम्झौता गर्दाका

बखत नै आयोजनाको इकाइगत आइटमहरु समयसँग आबद्ध भएको कार्यतालिका बनाउने र सो बमोजिम काम भए नभएको अनुगमन गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।

६. **आयोजना हस्तान्तरण** : उपभोक्ता समितिबाट सम्पन्न गरेका कुनैपनि आयोजना उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गरेको छैन । उपभोक्तालाई आफूले गरेको कामप्रति अपनत्व महशुश गराउन साथै मर्मत तथा सञ्चालनमा जवाफदेहि बनाउन आयोजना हस्तान्तरण गर्नुपर्दछ ।
७. **बढी भुक्तानी** : कार्यालयले एक निर्माण उपभोक्ता समितिलाई तेस्रो रनिङ्ग बिलबाट रु.१०,७०,४७९।४६ भुक्तानी दिदा तेस्रो रनिङ्ग बिलको सि.नं. २ मा रहेको कार्यको २५.५० घनमिटर परिमाणको प्रति घनमिटर रु.३,७८६।३७ ले गुणा गर्दा रु.९६,५५२।४४ हुनुपर्नेमा रु.१,१४,२८३।९५ भई कूल रु.१७,७३०।७१ बढी भुक्तानी भएकोछ । यसरी बढी भुक्तानी भएको रु.१७,७३०।७१ असुल गर्नुपर्दछ ।
८. **म्याद थप** : खौचेनी सडक निर्माण कार्यको लागि रु.४१,८०,३८८।०० को लागत अनुमान बमोजिम बोलपत्र आह्वान गर्दा घटीवाला निर्माण व्यवसायीसँग २०७२।३।२५ मा कार्य सम्पन्न गर्ने गरी रु.१८,१३,४६९।०० को कार्य गर्न २०७३।२।३१ मा सम्पन्न भए बमोजिम यो वर्ष २०७३।३।३० गते प्रथम रनिङ्ग बिल वापतको रु.१२,७८,८२२।०० भुक्तानी गरेको छ । २०७३।३।२५ भित्र सम्पन्न गर्नुपर्ने निर्माण कार्यको म्याद थप नभएको र अद्यापी काम सम्पन्न पनि नभएकोले निर्माण कार्यको स्थिति स्पष्ट हुनुपर्दछ ।
९. **सम्भाव्यताको अध्ययन** : यो वर्ष रिङ्ग रोड सम्भाव्यता अध्ययनमा रु.२,९८,५००।००, पानी खोला विजयश्वरी भालाउनी खहरे लहरेपिपल सडकको डिपिआर तयारमा रु.२,९६,९००।०० र चौरजहारी सडक डिपिआर तयारमा रु.८,५०,०००।०० गरी जम्मा रु १४,४५,४००।०० खर्च गरेकोमा सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनलाई सम्पत्तीको रुपमा अभिलेखन गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
१०. **आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था** : प्रचलित ऐन नियममा भएको व्यवस्थाको परिपालना हुने गरी आर्थिक कारोवार संचालन गरी आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्थालाई सुदृढ बनाउनु पर्दछ । तर सम्भावित जोखिम क्षेत्रहरुको पहिचान गरी सो न्यूनिकरण गर्ने उपायको अनुशरण गर्नुपर्नेमा सो नगरेको , मालसामान जिन्सी खातामा आम्दानी बाँध्नु पर्दा स्पेशिफिकेसन खुलाउनुपर्नेमा नखुलाएको, खरिद योजना बनाइ खरिद कार्य गर्नुपर्नेमा नबनाएको, खरिद इकाई गठन गर्नुपर्नेमा नगरेको, खरिदको लागि मौजूदा सूची दर्ता तयार नगरेको, जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा नगरेकोमा कार्यालयले आगामी दिनमा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीमा सुधार गर्नु पर्दछ ।

महिला तथा बालबालिका कार्यालय

१. **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली** : जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेखित व्यहोराको कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा नगरेको, खर्च भएका सबै बिल भरपाई प्रमाणित गरी भुक्तानी भएको छाप लगाउनुपर्नेमा नलगाएको, वार्षिक खरिद योजना बनाई सामान खरिद गर्नुपर्नेमा नबनाएको, घर जग्गाको लगत मूल्य खुलाई राख्नुपर्नेमा नराखेको, सम्भावित जोखिम पहिचान गरी सो न्यूनिकरणको उपाय अवलम्बन गर्नुपर्नेमा नगरेको र पूराना सामानको मूल्य खुलाउनुपर्नेमा नखुलाएकोले आगामी दिनमा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीमा सुधार गर्नु पर्दछ ।
२. **अनुदान** : अनुदान प्रदान गरेका संस्थाहरुको कार्य अवस्था सन्तोषजनक भए नभएको अनुगमन गरी वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन र कार्य प्रगति प्रतिवेदन प्रस्तुत हुनुपर्दछ । कार्यालयले योवर्ष ३ संस्थाहरुलाई रु.२ लाख का दरले कुल रु.६,००,०००।०० साभा व्यवसाय अनुदान दिएकोमा

ती संस्थाहरुबाट लेखापरीक्षण प्रतिवेदन तथा कार्य प्रगति विवरण प्राप्त गरेको पाइएन । ती संस्थाहरुको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन र कार्य प्रगति विवरण पेश हुनुपर्दछ ।

३. **अनुगमन प्रतिवेदन** : कार्यालयबाट उपलब्ध गराएको अनुदान के कसरी प्रयोग भइरहेको छ यकिन गर्न वार्षिकरूपमा अनुगमन गरी प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुपर्दछ । कार्यालयले २०७२।७३ मा बाखापालनको लागि १२ महिला विकास समितिमध्ये प्रत्येक महिला विकास समितिका २० सदस्यहरुलाई रु.३५००।०० का दरले अनुदान उपलब्ध गराएकोमा त्यस्तो अनुदानको उपयोग, उपलब्धि सम्बन्धमा कार्यालयले अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार गरेको पाइएन । सबै किसिमका अनुदानको प्रयोग र प्रभावकारिता सम्बन्धमा कार्यालयले वार्षिकरूपमा अनुगमन प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ ।
४. **भरपाई** : दुई कर्मचारीलाई रु १७००।०० र एक व्यक्तिलाई भरपाई नराखेकोले रु.१७००।०० को भरपाई पेश गर्ने अन्यथा राजस्व खातामा दाखिला गर्नुपर्दछ । यसैगरी एक प्रसारण संस्थालाई कार्यक्रम प्रशरण गरेवापत बिल राखी भुक्तानी दिनुपर्नेमा नराखी रु १६०००।०० भुक्तानी दिएको छ । एक व्यक्तिलाई रु.४५०।- भुक्तानी दिएकोमा सो पुष्टि हुने भरपाई राख्नुपर्नेमा राखेको छैन । यसैगरी हिंसा सम्बोधन तथा प्रोबल कार्यक्रम अन्तर्गत अभिमुखिकरणका कार्यालयको ३ कर्मचारीलाई रु.३७,१५।- बुझाएको भरपाई राख्नुपर्नेमा राखेको छैन । सोही कार्यक्रममा दोहोरो भुक्तानी भएको रु ४१७६।०० असुल गर्नुपर्नेमा गरेको छैन । बिल स्वीकृत बेगर रु.१४,७२७।- खर्च गरेको हुंदा बिल स्वीकृत गरी खर्च गर्ने व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
५. **बढी भुक्तानी** : कार्यालयले एक कर्मचारीलाई नपाउने दोब्बर सवारी साधन भाडा वापत दिएकोले रु.११५०।०० असुल गर्नुपर्दछ ।
६. **अनुदान** : जेष्ठ नागरिक आवास गृह आठवीसकोटलाई रु.२४७५००।- र रु.४६,५००।-गरी जम्मा रु.७१२५००।०० भवन निर्माण गर्न अनुदान दिएकोमा जिल्ला प्राविधिक कार्यालयले रु.८३३४३६।०० को कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन तयार गरेको छ । भवन निर्माणको लागत अनुमान, दाताको विवरण र भवनको स्थिति स्पष्ट हुने प्रतिवेदन तयार गरी राख्नुपर्नेमा राखेको छैन । यसैगरी एक आश्रमलाई रु ५ लाख अनुदान दिएकोमा सो उपयोग स्थिति स्पष्ट हुने प्रतिवेदन राख्नुपर्नेमा राखेको छैन ।
७. **कार्यसन्चालन कोष** : कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालयको खातामा गत वर्षको मौज्जात, यस वर्ष आम्दानीसमेत जम्मा रु.३०९०२२। मध्ये रु.२६२६४२१। खर्च देखाइ रु.४६३८०३। बाँकी देखाइको आर्थिक विवरण पेश भएको छ । प्रस्तुत आयव्ययमा युएनएफपिए, चालुकोष, ज्येष्ठ नागरिक कोष समेत जनाइ एकमुष्ट आयव्यय तयार भएकोमध्ये युएनएफपिए कार्यक्रमको सन् २०१५।०१।६ मा रु.२५१८५८३। प्राप्तमध्ये रु.२४१६०२८। खर्चको सेस्ताबाहेक अन्य सेस्ता लेखापरीक्षणको क्रममा पेश नभएकोले रु.६७४१९४।०० को सेस्ता तथा प्रमाण कागजात सहित लेखापरीक्षणको लागि पेश गर्नुपर्दछ ।
८. **प्रगति**: बालविवाह विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गर्न किशोरी समुहलाई रु.८४००। उपलब्ध गराएकोमा ५० प्रतिशत मात्र प्रगति भएको छ ।
९. **सामान दाखिला** : हिंसापीडित महिलाहरुका लागि आपतकालिन सामुदायिक सेवा केन्द्र सन्चालनका लागि रु.२,९०,०००। बजेट व्यवस्था भएकोमा एक सप्लायर्सबाट टि.भि. १, ग्यास सिलिण्डर २, लोबेड ५, दराज १, र टेबुल १ लगायत विभिन्न सामान खरिद गरेको विलको भुक्तानी एक महिला विकास आयआर्जन सहकारी संस्थालाई भुक्तानी गरेको छ । सामान संस्थालाई हस्तान्तरण गरेको

जनाएतापनि दाखिला गरेको छैन । यसैगरी सूचनामूलक फ्लेक्स प्रिन्ट रु २४५००।०० मा खरिद गरेकोमा सामान जिन्सी खातामा दाखिला गरेको छैन ।

१०. **दोहोरो भुक्तानी** : महिला विकास अधिकारीको २०७२।०९।१४ देखि ०७२।०९।१६ सम्म स्यालापाखा गाँउ विकास समितिमा हिंसा सम्बोधन तथा प्रेषण कार्यक्रम खर्च भुक्तानीका दैनिक भ्रमण भत्ता विल समेत भुक्तानी भएकोमा कार्यालयको हाजिरी रेकर्डअनुसार २०७२।०९।९ देखि २०७२।०९।१५ गतेसम्म नेपालगञ्जमा विपद लेखाजोखा तालिम काज देखाई सोको समेत रु.४१७६। भुक्तानी देखिएकोले एउटै अवधिका दोहोरो भुक्तानी रु.४१७६।०० असुल गर्नुपर्दछ ।

स्थानीय विकास कोष समितिको सचिवालय

१. **आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था** : सम्भावित जोखिम क्षेत्रहरुको पहिचान गरी निराकरण नगरेको, सञ्चालित कार्यक्रम, आयोजनाको अनुगमन मूल्यांकन गरी प्रतिवेदन तयार नगरेको, पुराना मालसमानको मूल्य खुलाई जिन्सी खाता अद्यावधिक नगरेको, जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन नगरेको, जिन्सी खाता प्रमाणित नभएको जस्ता कमजोरी देखिएकोले आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्थामा सुधार हुनुपर्दछ ।
२. **रिचार्ड कार्ड** : एक संस्थाबाट नमस्ते रिचार्ज कार्ड ३० को रु.१५,०००।०० मा खरिद गरी भुक्तानी गरेको देखिन्छ । उक्तकार्डको प्रयोजन तथा खर्च गर्न पाउने आधार राखेको छैन ।

सिँचाई विकास डिभिजन

१. **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०६४ को नियम ९५ अनुसार आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालि तयारगरी लागु गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । तर कार्यालयले समयमा पेशिक फल्ट्युयौट नगरेको, भ्रमण गरे पश्चात अन्तिम रुपमा भ्रमण प्रतिवेदन पेश गर्ने नगरेको, चल्ती मेशिन र सवारीसाधन मर्मत गर्दा म.ले.प. फा.नं. २ मा अभिलेख नराखेको मूल्य नखुलेका पुराना सामानको मूल्य कायम गराई नराखेको, जिन्सी व्यवस्थालाई अद्यावधिक नगरेको, रसिद नियन्त्रण खाता नराखेको, पूंजीगततर्फ ३,३६,२०,७०७-खर्च लेखेकोमा नियममा व्यवस्था भए बमोजिम वार्षिक खरिद योजना तयार नगरेको कारणले आन्तरिक नियन्त्रण प्रभावकारी रहेको पाइएन । यसमा सुधार हुनु पर्दछ ।
२. **आषाढमा खर्च** : कार्यालयले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार वार्षिक खर्च रु.३,३६,२०,७०७।०० मध्ये तेस्रो चौमासिकमा रु.३,२५,१०,४०२.०० खर्च भएको छ भने आषाढ महिनामा मात्र रु.२,०५,२०,०३०.०० खर्च भएको छ । तेस्रो चौमासिक र आषाढ महिनाको खर्चको समग्र प्रतिशत क्रमशः ९६.७ र ६१.०३ प्रतिशत रहेको छ । चौमासिक खर्चमा सन्तुलन हुनु पर्दछ ।
३. **काज** : निजामती सेवा ऐन, २०४९ मा कर्मचारीलाई तीन महीना भन्दा बढी अन्यत्र कार्यालयमा काजमा राख्न नपाइने व्यवस्था छ । सिँचाई विभागमा दरबन्दि रहेको इन्जिनियर २०७२।०१।२३ पत्रानुसार सिँचाई विकास डिभिजन रुकुममा बढीमा ३ महिनाको लागि काज खटाइएकोमा निज लेखापरीक्षण समय २०७३।१०।१५ सम्म कार्यरत रहेको पाइयो । निजको तलब भत्ता २०७२ पौष देखि २०७३ आषाढ सम्म एकमुष्ट २०६९३६।०० र पोशाक वापत रु.७५००।०० भुक्तानी गरेको छ । ऐनको व्यवस्था पालना नहुने यस्ता कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।
४. **बीमा** : सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११२(१) मा खरिद सम्भौतामा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक दश लाख रुपैयाँभन्दा बढी मूल्यको निर्माण कार्य गर्ने निर्माण व्यवसायीले

निर्माण सामग्री, प्रयोग गरीने औजार वा प्लाण्ट लगायत निर्माण कार्यको पूर्ण प्रतिस्थापन खर्चको बीमा गराउनुपर्ने व्यवस्था छ । मभौला सिंचाई कार्यक्रमबाट सञ्चालनमा आएको कालाखोला सिंचाई आयोजना रु.३,३४,४५,९१५।५७ मा एक निर्माण व्यवसायीलाई काम गर्न दिइएकोमा निजसँग गरिएको सम्झौतामा काम शुरु भएदेखि त्रुटि सच्याउने अवधिसम्मको लागि कार्य उपकरण तथा मानिसहरुको बिमा गर्नुपर्ने प्रावधान भएतापनि निर्माण व्यवसायीले कुनै बीमाको कागजात पेश गरेको देखिएन । खरिद सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसार बीमा सम्बन्धि प्रावधान लाई कार्यान्वयन गरी गराइ जोखिमलाई न्यूनिकरण गर्नुपर्दछ ।

५. **पेशकी** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ७४(३) मा दिइएको पेशकी नियमावलीमा तोकिएको म्यादभित्र फछ्यौट गर्नु गराउनु पेशकी लिने दिने दुबै थरीको कर्तव्य हुने व्यवस्था छ । कार्यालयले निर्माण व्यवसायीलाई रु.४७,९०,०००।०० पेशकी दिएकोमा रकम आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म फछ्यौट नभई बाँकी रहेको देखियो । नियममा व्यवस्था भएअनुसारको प्रक्रिया पूरा गरी पेशकी फछ्यौट गर्नुपर्दछ ।
६. **अभिलेख** : यो वर्ष विभिन्न आठ सिंचाई उप आयोजना सर्वेक्षण वापतरु.९४८४५०।- खर्च गरेकोमा सर्वेक्षण प्रतिवेदनहरु सम्पत्तिको रुपमा व्यवस्थित अभिलेखिकरण गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
७. **कार्यतालिका** : यो वर्ष उपभोक्ता र समिति माफत गरेको कुनैपनि योजना कार्यान्वयन गर्दा कार्यतालिका बनाएको छैन । उपभोक्ता समितिसँग सम्झौता गर्दाका बखत नै आयोजनाको इकाइगत आइटमहरु समयसँग आबद्ध भएको कार्यतालिका बनाउने र सो बमोजिम काम भए नभएको अनुगमन गर्नुपर्दछ ।
८. **आयोजना हस्तान्तरण** : कार्यालयले उपभोक्ता समितिबाट सम्पन्न गरेका कुनै पनि आयोजना उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गरेको छैन । उपभोक्तालाई आफूले गरेको कामप्रति अपनत्व महशुश गराउन साथै मर्मत तथा सञ्चालनमा उनिहरुलाई जवाफदेहि बनाउन आयोजना हस्तान्तरण गर्नु पर्दछ ।
९. **कन्टिजेन्सी खर्च** : सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १० (७)अनुसूची १ मा लागत अनुमान तयार गर्दा वर्क चार्ज स्टाफ खर्च २.५ प्रतिशत र सानातिना अन्य खर्च वापत लागत अनुमानको २.५ प्रतिशत सम्म खर्च गर्न पाउने व्यवस्था छ । कार्यालयले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार यो वर्ष ६ सिंचाई आयोजना र १५ उपभोक्ता समितिबाट भएका साना आयोजनाको समेत गरी रु.४०,६९,४६४।०० कन्टिजेन्सी खर्च गरेकोमा सोमध्ये रु.२९,४२,६००।- चालु खर्चबाट हुने प्रकृतिका कार्यमा खर्च गरेको हुंदाचालु खर्च बढी गर्नु उचित देखिएन ।
१०. **राजस्व** : कार्यालयले बोलपत्र विक्रि, जलउपभोक्ता संस्था दर्ता र जलउपभोक्ता संस्था नविकरण गरी राजस्व आम्दानी गर्दा नगदी रसिद काट्ने गरेकोमा उक्त नगदी रसिद जिम्मेवारी, खर्च र बाँकी सम्बन्धमा रसिद नियन्त्रण खाता राखेको छैन ।
११. **धरौटी** : कार्यालयले आर्थिक वर्षको अन्त्यमा १४३ व्यक्ति तथा संस्थाको जम्मा रु.२६५११७२।१८ धरौटी मौज्दात रहेको विवरण उपलब्ध गराएकोमा मिति र प्रयोजन समेत खुलाई आर्थिक कार्यविधि नियमावली बमोजिमप्रयोजन समाप्त भएको र कार्य सम्पन्न भएको धरौटी सदरस्याहा गर्नुपर्नेमा गरेको छैन ।
१२. **सम्परीक्षण** : २०६८।६९ को निर्माण व्यवसायीको पेशकी बेरुजू रु.५,७०,०००।- बाँकी रहेकोमा २०७३।४।२ मा ने.वै.लि. रुकुमबेरुजू खातामा नगद दाखिला भई आएकोले २०६८।१२।२६ मा लिएको

पेशकी २०७३।४।२ मा नगदै दाखिला भएकोले खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११३(६) बमोजिम १० प्रतिशतले लाग्ने व्याज रु.२,४३,२००।०० असुल गर्नुपर्दछ ।

शैक्षिक तालिम केन्द्र

१. **जिन्सी व्यवस्थापन** : कार्यालयले जिन्सी निरीक्षण गरी प्रतिवेदन तयार गरेकोमा भौतिक परीक्षणबाट थपघट भए नभएको र जिन्सी सामान चालु हालतमा रहे नरहेको व्यहोरा खुलाई प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेमा सामानको लगत मात्र राखेकोले प्राप्तीको मात्र जिन्सी विवरण तयार भई जिन्सी व्यवस्था अधावधिक हुने नदेखिदा आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०६४ को नियम ५० बमोजिम निरीक्षण गरी लिलाम तथा मर्मत तर्फ समेत ध्यान दिनुपर्ने देखियो ।
२. **कर्मचारी दरबन्दी र पदपूर्ति** : कार्यालयमा १ जना बरिष्ठ प्रशिक्षक र १ जना प्रशिक्षक दरबन्दी भएकोमा २०७२।०७३ मा बरिष्ठ प्रशिक्षक रहेतापनि लेखापरीक्षण समयमा दुवै रिक्त रहि शिक्षकबाट काजमा आएका २ शिक्षकमात्र कार्यरत रहेको पाइदा कार्यालयको उद्देश्य अनुरूप पद पूर्तिमा ध्यान दिएको पाइएन ।
३. **जग्गा** : कार्यालयबाट प्राप्त विवरण अनुसार चौरजहारीमा कार्यालय भवन तथा जग्गा (५ रोपनी) रहेकोमा उक्त जग्गा शितल उच्च माध्यमिक विद्यालयबाट स्वामित्व हस्तान्तरण भएर आएको जानकारी प्राप्त भएतापनि लालपूर्जा लिएको नपाइएकोले सो जग्गाको स्वामित्व लिने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखियो ।
४. **भत्ता** : कार्यालयले आइसिटितालिम सञ्चालन गर्दा एक प्रशिक्षकको रु.३,७५,०००।०० पेशकी फछ्यौट गर्दा २६ सहभागीमध्ये १ बोर्डिङको शिक्षक समेतलाई रु.४०००।०० मा कर कट्टि गरी रु.३४००।०० भत्ता दिएको पाइदा बोर्डिङ स्कुलको शिक्षकलाई तालिम दिइ भत्ता खर्च लेख्न पाइने आधार पेश हुनुपर्दछ ।
५. **पेशकी** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ अनुसार कर्मचारीले कुनै कामको लागि पेशकी लिइसकेपछि सो कार्यक्रम सम्पन्न गरेपछि मात्र पुनः अर्को कामको लागि पेशकी लिन सक्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले शिक्षक सम्बन्धि विभिन्न तालिम कार्यक्रमको लागि एकमुष्ट पेशकी दिने र किस्ताबन्दीमा फछ्यौट गर्ने गरेको देखियो । तालिम संयोजकले २०७२।१।३० मा रु.१४,१७,३७०।०० पेशकी रकम लिएकोमा २०७३ असार मसान्तसम्ममा आएर विभिन्न ११ कार्यक्रम पश्चातमात्र फछ्यौट गरेको देखियो । तसर्थ कार्यालयले जुन कार्यक्रमको लागि पेशकी दिने हो सो कार्यक्रम सम्पन्न गरी पेशकी फछ्यौट गरेपछिमात्र पुनः अर्को कार्यक्रमको लागि पेशकी दिने व्यवस्था लागू गरीनुपर्दछ ।
६. **अनुगमन प्रतिवेदन** : कार्यालयले विभिन्न व्यक्तिहरुलाई विभिन्न तालिम कार्यक्रमको अनुगमन कार्यको लागि दैनिक भ्रमण भत्ता भुक्तानी दिने गरेकोमा भ्रमण गर्ने व्यक्तिहरुले भ्रमण पश्चात भ्रमण प्रतिवेदन तथा अनुगमन प्रतिवेदन दिने गरेको छैन ।
७. **आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था** : कार्यालयले संगठनात्मक सुदृढिकरण एवं आर्थिक ऐन नियमको पालना गरी आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था मजबुत पार्नुपर्नेमासबै किसिमका पुराना मालसमानको मूल्य नखुलेको रसुशासन नियमावली २०६४ बमोजिम तालुक कार्यालयबाट निरीक्षण नभएकोलेआन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था प्रभावकारी देखिएन ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण

यस जिल्ला अन्तरगत ३७ कार्यालयको आन्तरिक लेखापरीक्षणकोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट सम्पन्न भएको छ। यस वर्ष आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुसार २४ कार्यालयको बेरुजू नदेखिएको जनाएको छ। यस वर्ष आन्तरिक लेखापरीक्षणको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएका २६ मध्ये निम्न २ कार्यालयको रु. ४,८६,७०७.२२ बेरुजू बाकी देखिएको छ। आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०६४ को नियम ९६ अनुसार आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट औल्याएको बेरुजू अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै फछ्यौट गर्नुपर्नेमा बाँकी देखिएकोले नियमानुसार फछ्यौट गर्नुपर्दछ।

सि न	कार्यालय	व्यहोरा	रकम (रु.)
१	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई २०७३ आषाढ महिनाको स्थानीय भत्ता भुक्तानी दिदा नेपाल सरकारको खर्च वर्गिकरण संकेत नं. २१११२ स्थानीय भत्ता शीर्षकबाट भुक्तानी दिनुपर्नेमा निम्न खर्च शीर्षकबाट खर्च लेखेको हुदा अनियमित खर्च रकम नियमित हुनुपर्ने रु. (१) २११११ तलबबाट रु. १,२७,५६०।०० (२) २१११३ महंगी भत्ताबाट रु. ६३३३३४ (३) २२१२१ घरभाडाबाट रु. २८१३८८ जम्मा रु. १,३६,७०७.२२	१३६७०७.२२
२	दुर्गम क्षेत्र विकास समिति	आ.व.को अन्त्यमा सिम्तारा भोलुङ्गेपुल को मोबिलाइजेसन पेशकी रकम इन्टरटेक प्रा. ली. बटवलले लिएकोमा फछ्यौट नभएको रु.	३५००००.००
जम्मा			४८६७०७.२२

(गोबिन्द प्रसाद बराल)
नायब महालेखारीक्षक

लेखापरीक्षण गरिएका कार्यालय र लेखापरीक्षण अंक

लेखापरीक्षण विधि: विस्तृत

(रु.लाखमा)

क्र.स	कार्यालयको नाम	विनियोजन/ निकास	राजस्व असुली	धरौटी आम्दानी	अन्य कारोवार	लेखापरीक्षण अङ्क
१	जिल्ला विकास समिति	-	-	-	१६,४२६	१६,४२६
२	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	७,५१४	८५	-	२३	७,६२२
३	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	१,३८९	९	१०	१२६	१,५३४
४	सिंचाई विकास डिभिजन	४१९	८	३८	-	४६५
५	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	१,४५८	-	१०३	-	१,५६१
६	जिल्ला अदालत	५१४	१९	८०	-	६१३
७	जिल्ला हुलाक कार्यालय	३३२	१२	-	०	३४४
८	महिला तथा बालबालिका कार्यालय	१३६	-	९	३१	१७६
९	नयाँ शहरी आयोजना कार्यालय, चौरजहारी	१४७	-	६	-	१५३
१०	स्थानीय विकास कोषको सचिवालय	-	-	-	१११	१११
११	शैक्षिक तालिम केन्द्र	४५	-	-	७	५२
	जम्मा	११,९५४	१३३	२४६	१६,७२४	२९,०५७

लेखापरीक्षण विधि: आन्तरिक लेखा परीक्षण र केन्द्रीय आर्थिक विवरणको आधारमा

(रु.लाखमा)

क्र.स.	कार्यालयको नाम	विनियोज/ निकास	राजस्व असुली	धरौटी आम्दानी	अन्य कारोवार	लेखापरीक्षण अङ्क
१	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय	२४	-	-	-	२४
२	कृषि विकास कार्यालय	८४१	१	१५	७३	९३०
३	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	१६८	३४	१२	५०	२६४
४	राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय	४४	-	-	-	४४
५	इलाका प्रहरी कार्यालय आठबिसकोट	१०९	-	-	-	१०९
६	इलाका प्रहरी कार्यालय रुकुमकोट	१६४	-	-	-	१६४
७	इलाका प्रहरी कार्यालय चौरजहारी	२५३	-	-	-	२५३
८	जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालय	११९	-	-	-	११९
९	नापी कार्यालय	५२	४	-	२	५८
१०	देवी दल गण सल्ले	२,४४८	१	३३	-	२,४८२
११	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	४१	-	-	०	४१
१२	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय	१४१	३५१	९	-	५०१
१३	पशुसेवा कार्यालय	४४६	१	५	२५	४७७
१४	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	१,५२०	२१	५९	१७	१,६१७
१५	कारागार कार्यालय	५६	-	२	-	५८
१६	मालपोत कार्यालय	६३	१००	६	२६८	४३७
१७	अस्पताल विकास समिति	-	-	-	४६	४६
१८	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	६२	२४	३	-	८९
१९	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	६६२	-	२९	६४	७५५
२०	शिक्षाको लागि खाद्य कार्यक्रम एकाई	४४९	-	१०	-	४५९
२१	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	४९	-	-	-	४९
२२	ईलाका प्रशासन कार्यालय	१५	-	-	-	१५
२३	जिल्ला वन कार्यालय	३३६	३०	६४	१९	४४९
२४	तथ्यांक कार्यालय	३३	-	१	-	३४
२५	दुर्गम क्षेत्र विकास समिति	४७	-	१०	-	५७
२६	समशितोष्ण तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र	९२	१६	१	३	११२
	जम्मा	८,२३४	५८३	२५९	५६७	९,६४३
	कूल जम्मा	२०,१८८	७१६	५०५	१७,२९१	३८७००

बेरुजूको स्थिति

क्र. स.	कार्यालयको नाम	सुरुबेरुजू		प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट एवं समायोजन		बाँकी दफा र बेरुजू					असुली		
		दफा	रकम	दफा	रकम	दफा	असुल गर्नुपर्ने	अनियमित	पेशकी	जम्मा	ले.प.को कममा	प्रतिक्रिया बाट	जम्मा
१	जिल्ला विकास समितिको कार्यालय	१३३	५०६७१	९७	७४७१	३६	९३९	११७१६	३०५४५	४३२००	-	१७	१७
२	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	४८	६५४१०	२४	८३	२४	१४८	६५१७९	-	६५३२७	३१		३१
३	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	३४	३७७१	११	-	२३	४	३७६७	-	३७७१	११९		११९
४	सिचाँई विकास डिभिजन	१७	५०३३	५	-	१२	२४३	-	४७९०	५०३३	६		६
५	स्थानीय विकास कोषको सचिवालय	३	२८६	१	२७१	२	-	१५	-	१५	-		-
६	जिल्ला अदालत	११	६११६	५	-	६	-	६११६	-	६११६	-		-
७	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	२५	८७१९	१५	-	१०	५०	११६९	७५००	८७१९	७		७
८	महिला तथा बालबालिका कार्यालय	१९	२१२९	९	-	१०	२५	२१०४	-	२१२९	-		-
९	जिल्ला हुलाक कार्यालय	७	७	४	-	३	-	७	-	७	-		-
१०	नयाँ शहरी आयोजना कार्यालय	११	१०३९	१	-	१०	१८	१०२१	-	१०३९	-		-
११	शैक्षिक तालिम केन्द्र	८	३	१	-	७	-	३	-	३	-		-
१२	घरेलु तथा साना उद्योग विकास स.	१	१३७	-	-	१	-	१३७	-	१३७	-		-
१३	दुर्गम क्षेत्र विकास समिति	१	३५०	-	-	१	-	-	३५०	३५०	-		-
	जम्मा	३१८	१४३६७१	१७३	७८२५	१४५	१४२७	९१२३४	४३१८५	१३५८४६	१६३	१७	१८०

- द्रष्टव्यः**
- बेरुजूको दफा अन्तर्गत सैद्धान्तिक र लगती दुवैको जम्मा संख्या समावेश छ ।
  - प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको दफा संख्यामा प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट एवं समायोजन गरी अनुसूचीमा बाँकी दफा कायम गरिएको छ ।

जिम्मेवार पदाधिकारीहरूको नामावली

सि.नं.	कार्यालय	कार्यालय प्रमुख	लेखा प्रमुख
१	जिल्ला विकास समितिको कार्यालय	भरत कुमार शर्मा	बुद्ध राम आले
२	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	रामलाल खड्का	देवीराम थापा
३	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	क्षितिज सापकोटा	ध्रुव प्रसाद लम्साल
४	स्थानीय विकास कोषको सचिवालय	ललित बहादुर बुढामगर	प्रेम बहादुर खड्का
५	जिल्ला अदालत	तेज प्रसाद पौडेल	सुशिला खड्का
६	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	दिनेश कुमार घिमिरे	नर बहादुर खड्का
७	सिँचाई विकास डिभिजन रुकुम	दिनेश रजौरिया	चित्र प्रसाद पाण्डे
८	नयाँ शहरी आयोजना कार्यालय चौरजहारी	चन्द्रकाजी गुरुङ्ग	पिताराम खड्का
९	जिल्ला हुलाक कार्यालय रुकुम	बुद्धी बहादुर खत्री	थलविर कसेरा
१०	महिला तथा बालबालिका कार्यालय रुकुम	सुनिता के.सी.	खड्ग बहादुर नेपाली
११	शैक्षिक तालिम केन्द्र रुकुम	पूर्ण बहादुर अछामी	कमला शर्मा
१२	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	कृष्ण प्रसाद आचार्य	गोविन्द ददेल
१३	दुर्गम क्षेत्र विकास समिति रुकुम	भरत कुमार शर्मा	सुदिप राज वाग्ले

 977-1-4258172, 4255707

 info@oag.gov.np

 Kathmandu, Nepal

 977-1-4268309, 4262798

 13328

 www.oagnep.gov.np